

Chapter (1)

Tôtó(I)

အခန်း(၁)

အခြေခံအက္ခရာနှင့် စာလုံးများဖွဲ့စည်းပုံ

(1) Liplòmuđ (Alphabet) အက္ခရာ။

A	B	C	D	E	F
G	H	I	J	K	L
M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X
		Y	Z		

A	အာ	ar လက်တင်:
B	ဘီ	B အင်္ဂလိပ်
C	စီ	C အင်္ဂလိပ်
D	ဒီ	D အင်္ဂလိပ်
E	အေ	ae လက်တင်:
F	အက်ဖ်	F အင်္ဂလိပ်
G	ဂျီ	G အင်္ဂလိပ်
H	အိတ်ချ	H အင်္ဂလိပ်
I	အီ	ei လက်တင်:

J	ဂျေ	J အင်္ဂလိပ်
K	ကေ	K အင်္ဂလိပ်
L	အယ်လ်	L အင်္ဂလိပ်
M	အမ်	M အင်္ဂလိပ်
N	အဲန်	N အင်္ဂလိပ်
O	အို	O လက်တင်၊ အင်္ဂလိပ်
P	ပီ	P အင်္ဂလိပ်
Q	ကျူ	Q အင်္ဂလိပ်
R	အာရ်	R အင်္ဂလိပ်
S	အက်စ်	S အင်္ဂလိပ်
T	တီ	T အင်္ဂလိပ်
U	အူ	ur လက်တင်
V	ဗီ	V အင်္ဂလိပ်
W	ဒဗလျူ	W အင်္ဂလိပ်
X	အိတ်စ်	X အင်္ဂလိပ်
Y	ယိုင်း	Y အင်္ဂလိပ်
Z	ဇက်	Z အင်္ဂလိပ်

NB: The vowel letters (a, e, i, o, u) are pronounced as Latin. The rest of consonants are pronounced as English.

မှတ်ချက်။ // (a, e, i, o, u) သရဖားသာလျှင်လက်တင်လိုအသံထွက်သည်။ ကျန်သော ဗျည်းအက္ခရာစာလုံးများမှာမူ အင်္ဂလိပ်လိုအသံထွက်ဆိုသည်။

Uppercase or capital letters (Liplòdu) စာလုံးကြီး။

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R,
S, T, U, V, W, X, Y, Z

Lowercase or small letters (Liplòphú) စာလုံးသေး။

a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r,
s, t, u, v, w, x, y, z

(2) Liplòkhăshyé (Consonants) ဗျည်း။

(a) Order of consanants.

b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v,
w, x, y, z

(b) Liplòcǔ (Double Consonants) ဗျည်းအက္ခရာတွဲ။

The following double consonants are more deliberately used and pronouced one sound to make a single consonant sound.

အောက်ပါ ဗျည်း နှစ်လုံးတွဲများသည် အသုံးများပြီး ဗျည်းသံ တစ်သံတည်း ထွက်နိုင်ပေသည်။

NG	HT	KH	PH	TH	NY	GN
Ng	(င)					မြန်မာလိုအသံထွက်သည်။
Ht	(ထ)			။		
Kh	(ခ)			။		
Ph	(ဖ)			။		
Th	(သ)			။		

Ny (နျ) ။

Gn (ဂျ) ။

Ng (င) ကို (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက nga – ငါ ဟုအသံထွက်သည်။

Ht (ထ) ကို (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက hta – ထာ ဟုအသံထွက်သည်။

Kh (ခ) ကို (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက kha – ခါ ဟုအသံထွက်သည်။

Ph (ဖ) ကို (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက pha – ဖာ ဟုအသံထွက်သည်။

Th (သ) ကို (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက tha – သာ ဟုအသံထွက်သည်။

Ny (ည) က (a) နှင့်ပေါင်းစပ်ပါက nya – နျာ ဟုအသံထွက်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ (g) အက္ခရာသည်အခြေခံသဘောတရားအားဖြင့် ရှိနေသော်လည်း လက်တွေ့ ရေးသားဖော်ပြခြင်းမရှိချေ။ အကြောင်းမှာ (g) အက္ခရာအစား (c) အက္ခရာကလည်းကောင်း၊ (gh) အက္ခရာအစား (k..) ဗျည်းအက္ခရာကလည်းကောင်း ရှိနေ၍ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ (f) နှင့် (j) အက္ခရာတို့ကို အသုံးမပြုပေ။ အကြောင်းမှာ (f) အစား (ph) အက္ခရာ၊ (j) အက္ခရာအစား (y) အက္ခရာတို့ရှိကြသည်။ (f, g, j, q, x) အက္ခရာတို့သည်လူနှင့်နေရာနာမည်များရေးသားဖော်ပြရာတွင်အသုံးပြု လေသည်။

NB: (g) consonant principlly exists but practically is not written and used. The reason is that (c) takes the place of (g), and (k.) in place of (gh). Additionally, (f) and (x) consonants are not used for (ph) takes the place of (f) and (y) in the place of (j). The consonants (f, g, j, q, x) exist for writing names of place or people.

(3) Prathè (Vowel) သရ။

Basically, there are 9 vowels in Kayah writing.

ကယားစာတွင် အခြေခံအားဖြင့်သရ (၉) လုံးရှိသည်။

Order of vowels:

Uppercase: စာလုံးကြီး။

A	E	I	O	U	È	Ò	Ô	Û
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Lowercase: စာလုံးသေး။

a	e	i	o	u	è	ò	ô	û
အာ	အေ	အီ	အို	အူ	အယ်	အော်	အှူ	ဥ။

a /အာ/ bite ကိုက်သည်။ he, she, it သူ၊ သူမ၊ ၎င်း။

e /အေ/ eat စားသည်။

i /အီ/ shit မစင်။

o /အ/ have, be ရှိသည်။

u /အ/ uhte – spit out ထွေးထုတ်သည်။

è /အယ်/ him, her (pron) သူ၊ သူမ။

ò /အော်/ pool, flood of water, yes အိုင်၊ အိုင်သည်၊ ဟတ်ကဲ့။

ô / (မြန်မာလိုအသံမရှိ)

ဥပမာ၊ ô ကို t နှင့်ပေါင်းလိုက်လျှင် (tô) တစ်ဂဏန်း (သို့မဟုတ်) တို့ထိသည်။

û / (မြန်မာလိုအသံမရှိ)

ဥပမာ၊ û ကို b နှင့်ပေါင်းလိုက်လျှင် (bû) ဝဖြိုးသည်။ ရဲဝံ့သည်။

(4) Lǎlǒ (The tone marks) အသံအနိမ့်အမြင့်။

- ´ **sáhtwó** (ဆထယ့်) **High tone**
- ˘ **nòhtya** (နော်ချာ) **Mid tone**
- .. **cyaplò** (ဂျာပလော်) **Breathy tone**

မှတ်ချက်။ ။

- ˘ **nòci** (နော်ကျီ) အမှတ်အသားသည် (e နှင့် o) သရများပေါ်တွင် (è, ò) သရကဲ့သို့လည်းကောင်း။
- ^ **akuṛ** (အကု) အမှတ်အသားသည် (o နှင့် u) သရများပေါ်တွင် (ô, û) သရကဲ့သို့လည်းကောင်း။ (è, ò, ô, û) တို့သည် သရများဖြစ်ကြသည်။
အလျင်က (`) အမှတ်အသားကို (akrò - အခရော်) ဟူ၍လည်းကောင်း။
(^) ကို (acu - အကျ) ဟူ၍လည်းကောင်း ဂေဘားလို ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။

Tone Diacritics: စကားလုံးပေါ်၌အသံအနိမ့်မြင့်အမှတ်အသား။

- ´ (sáhtwó) High Tone (breathless tone)
Sáhtwó ma aprahtya phwĩ. A pra thékhyé taki.
အမြင့်သံ၏ သင်္ကေတဖြစ်သည်။ () အောက်မြစ်သံထွက်သည်။ အသံပေါ့သည်။
အနည်းငယ်ပြတ်သည်။
ဖွဲ့စည်းပုံမှာ။ ။ (á, é, í, ó, ú, é, ó, ó, ú) ဖြစ်သည်။
ဥပမာ။ ။ **í** – shout (ဝက်) အော်ခေါ်သည်။
é – call ခေါ်သည်။
có – just, straight ဖြောင့်မတ်သည်။

ˇ (nòhtya) Mid Tone (breathing long tone)

Nòhtya ma aprăhtya théďđ. A prăhtya cwihtŭ.

အလတ်သံ၏သင်္ကေတဖြစ်သည်။ မြန်မာ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက် (း) အသံထွက်သည်။
အသံရှည်သည်။ အသံအနည်းငယ်မြင့်၍ရွဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံမှာ။ ။ (ă, ě, ĭ, ǒ, ŭ, ě, ǒ, ǒ, ŭ) ဖြစ်သည်။

ဥပမာ။ ĭ – sticky စေးကပ်သော။

ǒ – drink သောက်သည်။

cǒ – tie ချည်နှောင်သည်။

cŭ – related နီးစပ်သော။

cuǒ – pointed ချွန်သော။

.. (cyaplò) Breathy Tone (low tone)

Cyaplò ma apră htuô. A pră kyăkro. A pră cwi tă.

အနိမ့်သံ၏သင်္ကေတဖြစ်သည်။ အသံလေးသည်။ လည်ချောင်းလေသံဖြင့်
လေများများ ထွက်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံမှာ။ ။ (a, e, i, o, u, è, ò, ô, û)

(ă, ě, ĭ, ǒ, ŭ, ě, ǒ, ǒ, ŭ)

(á, é, í, ó, ú, é, ǒ, ǒ, ŭ) ဖြစ်သည်။

ဥပမာ။ cǒ – lift ပင့်ချီသည်။

ka (ဂါ) – ပြန်သည်။

ca – shirt အင်္ကျီ။

ké – state နယ်မြေ။

krŭ – diligent လုံ့လရှိသော။

cŭ – slave ကျွန်။

မှတ်ချက်၊ ၊ *When there is no marks on vowels the letter is low tone.*
 စကားလုံးပေါ်၌လည်းကောင်း၊ အောက်၌လည်းကောင်း (‘ ˘ ..) စသော
 သင်္ကေတများ မရှိလျှင်ရိုးရိုးအနိမ့်သံ (*low tone*) ဖြစ်သည်။

ဥပမာ။ ka / ကာ / kayă ka – ကောက်ကျစ်သည်။

ki / ကီ / if – အကယ်၍။

ko / ကို / yearn, long – တမ်းတသည်။

ku / ကူ / wrap, pack – ထုပ်သည်။

kè / ကယ် / payment – လုပ်ခ၊ တန်ကြေး။

kò / ကော် / ought, worthy – သင့်သည်၊ ထိုက်သည်။

bû / ဘူ / fat – ဝမ်းသော။

tô / တီ / number one – တစ်ဂဏန်း။

(မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် အသံထွက် တိကျစွာဖော်ပြရန် မလွယ်ကူလှပေ။ အသံထွက်လမ်းညွှန်များမှာ မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် ရေးနိုင်သော်လည်း အများစုမှာ အနီးစပ်ဆုံးရေးသားဖော်ပြထားခြင်းသာဖြစ်သည်။)

a ă á
အာ အား အ

e ě é è ě é
အေ အေး အေ့ အယ် အဲ အဲ့

i ĭ í
အိ အီး အိ

o ǒ ó ò ǒ ó ô ǒ ó
အို အိုး အို့ အော် အော အော့ အူ အူး အူ

u ů ú û ů ú
အူ အူး အု အူ အူ အူး

(5) Prathèplòcú (Diphthongs) သရသံနှစ်ခုပေါင်းစပ်ခြင်း။

a, e, i, o, u, è, ò, ô, û

(o, ô, u, û) သရအက္ခရာတို့ နှစ်လုံးချင်း ပေါင်းစပ်ထားပါက အသံတစ်လုံးတည်း ထွက်သည်။

ဥပမာ၊ uô – shady အရိပ်ရသော။

အသံအနိမ့်အမြင့်အမှတ်အသား (˘ ˊ) သည် အနောက် အကရာသရနှင့် ပေါင်းစပ်ပါက တစ်လုံးတည်းအသံထွက်ပြီး ထွက်သောအသံမှာ အနောက်စကားလုံးတွင် မှီခိုနေသည်။
ဥပမာ၊ uó – blow မှတ်သည်။

အကယ်၍ အသံအနိမ့်အမြင့်အမှတ်အသား (˘ ˊ) သည် အရှေ့တစ်လုံးနှင့်ပေါင်းစပ်ပါက အသံနှစ်လုံး ထွက်ရမည်ဖြစ်သည်။
ဥပမာ၊ úo / ဥအို / ဟုအသံနှစ်လုံးထွက်သည်။

အသံအနိမ့်အမြင့်(˘ ˊ) သည်အနောက်စာလုံးနှင့်ပေါင်းစပ်ကအသံတစ်လုံးတည်း ထွက်သည်။ ထိုသို့ပေါင်းစပ်ရာတွင် (u) သည် အမြဲတမ်း အရှေ့စာလုံးဖြစ်မသာအသံသည် တစ်လုံးတည်းထွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။
ဥပမာ၊ uô, uó, uó တို့ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ သရအက္ခရာနှစ်လုံးချင်းပေါင်းစပ်ရာတွင် အသံအနိမ့်အမြင့်မပါဘဲ အသံ နှစ်လုံးဖြစ်စေ လိုပါက သရနှစ်လုံးကြားတွင်(-) cwicű မျဉ်းတိုကို ထားရှိရမည်။
ဥပမာ၊ i-u - crow တွန်သည်။
ari-akyă - about အကြောင်းအရာ။
akhu-akhyě - because အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော။
dya-okyă - leave ချန်ထားသည်။

(6) Amá-adyă (Symbols) သင်္ကေတများ။

- cwi မျဉ်းဆွဲ၊ အသံဆွဲပေးရသောသင်္ကေတဖြစ်သည်။
- cwicű (hyphen) အတုံးလေး။ သရအက္ခရာတွဲများ စကားလုံးအစိတ်ပယ် တစ်ခုတည်း ဖြစ်စေရန်သရစကားလုံးများကို တွဲပေးသော သင်္ကေတဖြစ်သည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

- , thékuó (comma) ပုဒ်ဖြတ်သင်္ကေတ၊ ပုဒ်ကလေး။
- . okuóplò (full stop) ဝါကျဆုံးသင်္ကေတ၊ ပုဒ်မကြီး။
- ; okuómáplò (semicolon) ဆီဒီးကော်လံပုဒ်မ။
- : máplò (colon) ကော်လံပုဒ်မ။
- ? sudyă (question mark) အမေးသင်္ကေတ။
- ! thédú (exclamation) ထိန်လှန်အာမေဇိုတ်အမှတ်အသား။
- = radŭ (equation) ညီမျှခြင်းအမှတ်အသား။
- “ ” dônyă (quotation mark) ကိုးကားဖော်ပြချက်သင်္ကေတ။
- “ duônyădómö အဖွင့်။
- ” duônyădóbí အပိတ်။
- () kló လက်သည်းကွင်း။
- (klómö (open bracket) လက်သဲကွင်းအဖွင့်။
-) klóbí (close bracket) လက်သဲကွင်းအပိတ်။
- cwitŭ (dash) တုံးရှည်။
- / cwisă (slash, oblique line) မျဉ်းစောင်း။
- : măbè (ratio) အချိုး။

(7) Liplòbecŭ (Diagraphs of Orthography)

စာလားပေါင်းသတ်ပုံ ပေါင်းစပ်ခြင်းပုံစံ။

	A	E	I	O	U	È	Ò	Ô	Û
B	Ba	Be	Bi	Bo	Bu	Bè	Bò	Bô	Bû
C	Ca	Ce	Ci	Co	Cu	Cè	Cò	Cô	Cû
D	Da	De	Di	Do	Du	Dè	Dò	Dô	Dû
H	Ha	He	Hi	Ho	Hu	Hè	Hò	Hô	Hû
K	Ka	Ke	Ki	Ko	Ku	Kè	Kò	Kô	Kû
L	La	Le	Li	Lo	Lu	Lè	Lò	Lô	Lû
M	Ma	Me	Mi	Mo	Mu	Mè	Mò	Mô	Mû
N	Na	Ne	Ni	No	Nu	Nè	Nò	Nô	Nû
P	Pa	Pe	Pi	Po	Pu	Pè	Pò	Pô	Pû
R	Ra	Re	Ri	Ro	Ru	Rè	Rò	Rô	Rû
S	Sa	Se	Si	So	Su	Sè	Sò	Sô	Sû
T	Ta	Te	Ti	To	Tu	Tè	Tò	Tô	Tû
V	Va	Ve	Vi	Vo	Vu	Vè	Vò	Vô	Vû
W	Wa	We	Wi	Wo	Wu	Wè	Wò	Wô	Wû
Y	Ya	Ye	Yi	Yo	Yu	Yè	Yò	Yô	Yû
Z	Za	Ze	Zi	Zo	Zu	Zè	Zò	Zô	Zû

Chapter (2)

Nyětó(II)

အခန်း(၂)
သရလေ့ကျင့်ခန်း

(1) a ă á

a – pron (he, she, it,) သူ၊ သူမ၊ ၎င်း

a – bite ကိုက်သည်။

a – - s' (possessive case) ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြုပဒ။

akhè – bitter ခါးသော။

aró – example ဥပမာ။

aryá – good ကောင်းသော။

á – peel ခွာသည်။

ဥပမာ။ Rŭ a lŭ. မြေ သူ့ကိုကိုက်သည်။

A á dó. သူဝါးထားရုံ ခွာသည်။

Atèmo. သူ့အချစ်။

(2) e ě é

e – eat စားသည်။

emaklò – make agreement ပဋိညာဉ်ဖွဲ့သည်။

ehuô – steal ခိုးသည်။

ebè – gainful, profit ကောင်းစားသည်။ အမြတ်ထွက်သည်။
erya – work လုပ်ကိုင်သည်။

ဥပမာ။ A e dī. သူထမင်းစားသည်။
A ehuô. သူခိုးသည်။
A ebè. သူအမြတ်ရသည်။
A erya to. သူအလုပ်မလုပ်ပေ။

(3) è ě é

è – him, her(pron) သူအား၊ သူမကို။
èthĩ – they, them(pron) သူတို့၊ သူတို့အား။
ě – sentence final denoting interrogation
 အမေးကိုရည်ညွှန်းဝါစင်္ဂ။
é – call ခေါ်သည်။
éprè – many လူတော်တော်များများ။
éphuó – often times, frequently ကြိမ်ဖန်များစွာ။
étaki – generally များသောအားဖြင့်။

ဥပမာ။ È ma kayăcókayăte. သူသည်ဖြောင့်မတ်သောသူဖြစ်၏။
A o to ě? သူမရှိဘူးလား။
Jesů é Petru. ယေရူးသည်ပေတာရကိုခေါ်တော်မူသည်။
Étaki ma éprè thényě. အများအားဖြင့်လူများသိသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

i ĭ í

i – shit, excrete, poop မစင်၊ အညစ်အကြေးစွန့်သည်။

í – call (ဝက်) ခေါ်သည်။

ဥပမာ။ A i kyă. သူ နောက်ဖေးသွားသည်။

A ĭ. စေးကပ်သည်။

A í htyá. သူသည် ဝက်ကို အော်ခေါ်သည်။

i, í သရအက္ခရာသည် ဗျည်းအက္ခရာစာလုံးရှေ့၌ ပေါင်းစပ်လျက်ရှိပေသည်။

ဥပမာ။ iba – pick off (ငရုတ်သီး) ခူးသည်။

ibi – pluck (ပြောင်းဖူး) ခူးသည်။

ibĭ – wind (ချည်) လုံးသည်။

ihtò – stand မတ်တပ်ရပ်သည်။

ila – persuade ဆွယ်သည်။

ilě – dance ကခုန်သည်။

ilo – allure, entice သွေးဆောင်သည်။

iklò – cut, chop (ဆံပင်) တုံးသည်။

imǎ – stick တုတ်ချောင်း။

isǒ – scold ဆူဆဲသည်။

itavĭ – net ပိုက်ကွန်။

ithwó – teach သွန်သင်သည်။

íphúflye – act as a guardian အုပ်ထိန်းသည်။

(4) o ǒ ó

o – have, be ရတည်ရသည်။

ǒ – drink သောက်သုံးသည်။

ó – shout, call (ခွေး)ခေါ်သည်။

ဥပမာ။ A o pré. သူရှိသည်။

 A ǒ htyě. သရေသောက်သည်။

 A ó htwi. သူသည်ခွေးကိုအော်ခေါ်သည်။

(o) အက္ခရာသရသည် ဗျည်းစာလုံးရှေ့တွင် ပေါင်းစပ်လျက်ရှိသည်။

ဥပမာ။ oryá – empty handed လက်ချည်းဖြစ်သည်။

 ovı̄ – starve, be famished ငတ်မွတ်သည်။

 okryá – orphan မိမဲ့ဖခင်ဖြစ်သည်။

 otyá – obstruct (ကား) ခံနေသည်။ ကျန်ခဲ့သည်။

(5) ò ǒ ó

ò – yes ဟတ်ကဲ့၊

ò – bark (dog) ဟောင်သည်။

ò – pond, pool, lake (water, liquid) collect on, ကန၊အိုင်၊
 အိုင်သည်။

ó – blue အပြာရောင်၊

ဥပမာ။ Htyě ò tîò. ရေကန်တစ်ကန်။

 Htwi ò. ခွေးဟောင်သည်။

 Ca ó. အပြာရောင်အင်္ကျီ။

ô ố ố

ố – word expressing surprise, pity like O! etc.

ဥပမာ။ Ó! A sorya pré vă thépłò. အို၊ ငါစိတ်ဆင်းရဲလိုကတာ။

(6) u ů ú

u – spit out (တံတွေး) ထွေးသည်။

ů – make ripe (ကစော်၊ သစ်သီး) အုပ်မှည့်ထားသည်။

ဥပမာ။ A u plihtyě. သူတံတွေးထွေးသည်။

A ů takhyá thè. သူသည် သရက်သီးကို အုပ်မှည့်သည်။

(7) ů ǔ ů

ǔ – be burnt, scorch လောင်ကျွမ်းသည်။

ဥပမာ။ Mi ů dǔ. ရွာမီးလောင်သည်။

Kékŭ ma ů ilyenĭ ů kŭthă.

Kécŭ ma ů ōnĭ ů khukrye.

နေပူထဲအလုပ်လုပ်လျှင် ချွေးကို သောက်မိရာ၏။

မိုးရေထဲအလုပ်လုပ်လျှင် ချေး(ဂျိုး) ကို စားမိရာ၏။

Moďyé thyó ma thyó oduǔ.

Bè cyă lă ma khǒ oé.

ချစ်ခင်စာနေတတ်လျှင် မိတ်ဆွေပေါများ၏။

ချိုသာစွာပြောတတ်လျှင် အသိပေါများ၏။

Chapter (3)

Thuố́tố́(III)

အခန်း(၃)

ဗျည်းအက္ခရာ (B) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ba Be Bi Bo Bu Bè Bò Bô Bú
 Ba bă bá
 Be bě bé, bè bě bé
 Bi bí bí
 Bo bǒ bó, bò bǒ bó, bô bǒ bó
 Bu bǔ bú, bû bǔ bú

ba	(classifiers) like paper, dandruff etc...	(မျိုးတအုပ်စုခွဲ) ဒက်၊
bă	full, complete	ပြည့်ဝသော။
bá	fats, pull sth.	အဆီ၊ ဆွဲသည်။
be	put, keep, appoint,	ထားသည်။ ခန့်သည်။
bě(ibě)	cup, distribute	ခွက်၊ ခွဲဝေသည်။
bè	correct, hit, should,	ထိမှန်သည်၊ ရမည်၊
bé	succeed, throw to, afford	တတ်နိုင်၊ ဖြစ်နိုင်သည်။ ပစ်ပေါက်သည်။
bi(ibi)	pluck	ချိုးသည်။ ခူးသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħăryă

bĭthŏ	soya beans	ပဲပုပ်။
bí	at, when, close	မှာ ဤပိတ်သော။
bo(ibo)	wrap	ထုပ်သည်။ (ခေါင်းဖောင်း) ပေါင်းသည်။
bŏ	(classifiers) pole,	(မျိုးစားအုပ်စုခွဲ)၊ အလုံး။
bŏci	pagoda	စေတီ။
bò	borrow, surround	ချေးငှါးသည်။ စုသိမ်းသည်။ ဝိုင်းသည်။
bó	weave, put hand into pocket, boil,	ရက်ကန်းခတ်သည်။ နိုက်သည်။ ဆူပွက်သည်။
bŭ	white	အဖြူရောင်။
bŭ	saw	ဆွဲဖြတ်သည်။
bŭ	daring, fat	ရဲဝံ့သော၊ ဝဖြိုးသော။
bŭ	thin	ပါးသော။

- Khuhtŏ tŏ**ba**. ခေါင်းဖောင်းတစ်ထည်။
- Htyĕ **bă** hó. ရေပြည့်ပြီ။
- Htyă **bá** oé lâ. ဝက်ဆီအများကြီးပဲ။
- Mĭma **be bě** bítĕ? မိမာ ခွက်ဘယ်မှာထားလဲ။
- Vă **bè** mĕ tĕryá? ကျွန်တော်ကောင်းသည်ကိုလုပ်ရမည်။
- Mĭmè cuó **bé** to. မိမယ် မသွားနိုင်ဘူး။
- A **bé**phé shyĕdye. သူကြက်ဥကိုပစ်ပေါက်သည်။
- A **bi** kukhé. သူပြောင်းဖူးခူးသည်။
- Mĭmyă **bĭ** luô. မိမြာ ချည်လုံးနေသည်။

Byăma me**bi** kadă. ဗျားမာတံခါးပိတ်သည်။
 Byăre **b**ōhte thòtŭ nyĕ**b**ō. ဗျားရယ်တိုင်နှစ်လုံးဆွဲထုတ်သည်။
 Lib**ō** t**ō**b**ō**. ခဲတံတစ်ချောင်း။
 Mĭr**ē** b**ò** rŭ. မီရယ်ပိုကဆံချေးသည်။
 Shyăre **b**ò pŭ. ရားရယ်သည် နွားကို ပြန်သိမ်းသည်။
 Htyĕkŭ **b**ō h**ó**. ရေနွေးဆူပွက်ပြီ။
 Prem**è** **b**ō pyĕ. ပရေမယ်လွယ်အိတ်ရက်သည်။
 Klyĕvĭkŭ **b**ō lŭ pyĕ. ရဲများသည် သူ့လွယ်အိတ်ကိုနှိုက်သည်။
 Panĕ phĕ t**ò**du**ō** ab**ŭ** lă. ကျွဲထီးတစ်ကောင်သည် ဝဖြိုးသည်။
 B**è**ŭ t**ò**ba ma ab**ŭ** pr**é**. ပိတ်စတစ်စသည် ပါး၏။
 Thúr**è** ná Ht**è**r**è** **b**ŭ kru. သူ့ရယ်နှင့်ထေးရယ် ထင်းဆွဲသည်။
 Thému**ŭ** ipr**ì** c**à** **b**ŭ t**ò**pŭ. သေ့မိုးအကျီဖြူတစ်ထည်ဝယ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Buô buô buô

buô	feed, softened	ကျွေးသည်။ မွေးသည်။ နူးသော။
buô	move, hump	နှုတ်သည်။ ရွှေ့သည်။ ဘို့။
buô	paddy rice	စပါး။

A **buô** h**ó**. နူးပြီ။
 A **buô** n**í** hty**á** t**ò**pl**u**. သဝက် တစ်အုပ်မွေးသည်။
 A **buô** l**ô**. သူ ကျောက်ကိုရွှေ့သည်။
 Pŭ **buô**. နွားဘို့။
Buô r**ì** lă. စပါးသန်သည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħăryă

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Bwi bwĩ bwí

bwí	fortune, result, profit, power, glory, thanks,	အကျိုးကျေးဇူး၊ ကံ၊ ရလဒ်၊ ဘုန်းကံ၊ ကျေးဇူး၊
bwídu	<i>reverential term of address for (catholic priests, fathers, monks)</i>	ကိုယ်တော်၊ ရဟန်း၊ ကက်သလစ်ဖာသာရုံ၊
bwítaryě	grace, kindness, profit	ကျေးဇူးမင်္ဂလာ။
bwó	shave off (hair)	ရိတ်သည်။

Nyărè **bwí** cyě lă. ညားရယ်ကံဆိုးသည်။

A **bwí** du taryě htű. သူ့ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသည်။

A **bwó** akhèsű. သူ့မုတ်ဆိတ်ရိတ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Bya byă byá

Bye byě byé

bya	young,immature	နုနယ်သော (အပင်)
bya-e	swinish	အစားမက်သော။
byacè	lord, owner,	အရှင်သခင်၊ ပိုင်ရှင်။
byă	yellow,bet,swear	ဝါရောငါကျိန်ဆိုသည်။ လောင်းကစားသည်။
byá	create, build	ဆောက်လုပ်သည်။ ဖန်တီးသည်။
bye	fake,naught,in jest, not serious	အတုဖြစ်သော၊ အခြေအမြစ်မရှိသော။ အလဟဿ။ အချည်းနှီး။

Thò tôbǒ ma abya pǎ.	သစ်ပင်တစ်ပင်နုသေးသည်။
Nǎrè byǎ ní ané.	နားရယ်သည် မိမိကိုယ်ကိုကျိန်ဆိုသည်။
Púwǒ byá plò.	ခြံသည် တောင်ဖို့ဆောက်သည်။
Dǐklwíthè mǐ ma abyǎ .	ငှက်ပျောသီးမှည့်လျှင်ဝါသည်။
Phěbǔ hé bye pré.	ဖဲဘူးအလကားပြောသည်။

Htukèphě̀lǐ akhyě ramí.

Cókarǐ tamá hetho.

ငှက်မိသဲတိုင် တက်နိုင်ဖျားရောက်။

Thé htwǒdu tôbè lè lě.

Thé htwǒhtǔ tarǒ hemú.

လူကြီးဖြစ်လိုက အစေခံရာ၏။
ခေါင်းဆောင်ဖြစ်လိုက အနစ်နာခံရာ၏။

Phú ryá to ma muǒphě.

Cǔ́ ryá to ma byacè.

သားသမီးမကောင်း မိဘခေါင်း။
တစ်ပည့်မကောင်း ဆရာခေါင်း။

Chapter (4)

Lwītó(IV)

အခန်း(၄)

ဗျည်းအက္ခရာ (C) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ca Ce Ci Co Cu Cè Cò Cô Cú
 Cá ca cǎ
 Cé ce cě, cé cè cě
 Cí ci cǐ
 Có co cǒ, cǒ cò cǒ, cǒ cô cǒ
 Cú cu cǔ, cú cû cǔ

cáce	zel, cymbal	လင်းကွင်း။
ca	shirt	အင်္ကျီ။
ce	plastic, sheet	ပလတ်စတိတ်၊ စာရွက်။
ceṃyá	test, feel, try	စမ်းကြည့်သည်။
cě thé	try (sth) out	(စိတ်) စမ်းသည်။
cé	real, genuine	စစ်မှန်သော၊ ပီပြင်သော။
cě (cè)	weak, soft	ပျော့သော၊ အားနည်းသော။
cě	distant	ကွာသော၊ ခြားသော၊ ကျဲသော။
ci (ici)	massage, cut	နှိပ်နယ်သည်။ (ဆံပင်) ညှပ်သည်။

cikí	outstanding	ထူးကဲသော၊ ရဲဝံ့သော။ ချန်ပီယံ။
ci	bang	ကွက်တိ၊ လုံးဝ။
co	wet	(ရေ)စိုစွတ်သည်။
cɔ	dais, sheft	စင်မြင့်၊ ဇာတ်စင်။
có	straight, swarm, just, (classifiers)	ဖြောင့်တန်းသော၊ ရိုးသားသော၊ (မျိုးစားအုပ်စုခွဲ)၊ ပျားစွဲသည်။
cóbwí	<i>reverential title addressing to buddhist monk and religion</i>	ရသေ့၊ ဗုဒ္ဓဘုန်းတော်ကြီး၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ။
cò	wrap, pack	ထုပ်သည်။
cò	long	(ကာလ)ကြာသော။
cǒ	tie, fasten	ချည်နှောင်သည်။
cǒ	lift, carry	မ တင်သည်။ ချီသည်။
cô	similar, classifiers of	ဆင်တူသော။ အမျိုးအမည်။
cú	as one pleases	သဘောရှိ။
cu	obscess	အနာစိမ်းဖြစ်သည်။
cɹ	melt, dissolve	အရည်ပျော်သော။
cŭ	agree, accept	သဘောတူသည်၊ လက်ခံသည်။
cú	pull,	ဆွဲသည်။
cú(cũ)	slave	ကျွန်။
cú	lead, stretch out	ခဲသတ္တု၊ (ခါး) ဆန့်သည်။
cǔ	related	ပတ်သက်၊ စပ်ဆိုင်သည်။
cũ	rain,	ရွာသွန်းသည်။ လက်နှင့်ဆုပ်သည်။

A plyă cácé.	သူလင်းကွင်းတီးသည်။
Ca o dó cęba khu nuô.	အကျီသည်စာရွက်ပေါ်တွင်ရှိသည်။
Phõrè cęmyá lǔ.	ဖိုးရယ်သည် သူ့ကို စမ်းသပ်သည်။
A cě lǔ thé.	သူ့စိတ်ကို စမ်းသည်။
A cěj mọ lǎ.	ပျော့ကောင်းသည်။
A phú o cěj lǎ.	သူကလေး ခြားသည်။
A ci cyă.	သူနိပ်တတ်သည်။
A ici khuluô.	သူ ဆံပင်ညှပ်သည်။
Cikí khǔphě.	မောင်လူစွမ်းကောင်း။
Klyă cô.	လမ်းဖြောင့် (ဖြတ်လမ်း)။
Dǐngǔ cô o thòplyă lo.	ပျားသည်သစ်ကိုင်းပေါ်တွင်စွဲသည်။
Dǐngǔ tôcô.	ပျားအုံတစ်အုံ။
A cò dĩ.	သူထမင်းထုပ်သည်။
A ocò hó nyěnyě.	နှစ်ရက်ကြာသွားပြီ။
A cỏ suplye.	သကြီးချည်သည်။
A cỏ thỏ.	သူစဉ်းအိုးချီသည်။
A cô aphě.	သူသည်သူ့အဖေနှင့်ဆင်တူသည်။
A bècì lǔ khuklô.	သူ့ခေါင်းကို ကွက်တိထိသည်။
A cu.	သူ့အနာစိမ်းထွက်သည်။
A cụ kyă.	အရည်ပျော်သွားသည်။
A mẹ cụ athéplò.	သူသဘောရှိလုပ်သည်။
Muốphě củ to.	အဖေအမေ သဘောမတူဘူး။
A nỏ thyácó lǔ phú củ.	သူ့ကိုကျွန်တစ်ယောက်လိုခိုင်းသည်။

Sígnaplò ma ũ mená **cú**. ကျည်ဆန်ကို ခဲနှင့်လုပ်ကြသည်။
 Ké **cú cò** tónyě mǒhé. မိုးတစ်နေ့ကုန်ရွာသွန်းသည်။
 Pè **cú** khyě lǔ. ကျွန်ုပ်တို့နီးစပ်ကြသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Cuó cuô cuǒ

cuó	go,	သွားသည်။
cuǒ	sharp, pointed	ချွန်သော။

Cuó klyá rò myá ryáryá. လမ်းသွားလျှင် ကောင်းကောင်းကြည့်။
 Htīmè khuhtǒ **cuǒ**. ထီးမယ်၏ ခေါင်းမောင်းသည် ချွန်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Cwé cwè cwě
 Cwí cwi cwǐ

cwě (cwè)	scale, viss	ချိန်ခွင်၊ ပိဿာ။
cwě	scar, wound	အမာရွတ်၊ ဒဏ်ရာ။
cwí	suck, soap up	စုပ်သည်။
cwi	pull	ဆွဲသည်။
cwǒ	low	နိမ့်သော။

A ipri **cwě**. သူ့ချိန်ခွင်ဝယ်သည်။
 A phyé nyǎ**cwě**. သူ့ နစ်ပိဿာယူသည်။
 A mètè **cwě**. သူ့မျက်နှာတွင် အမာရွက်ရှိသည်။
 A **cwí** lǔ khǎlishyé. သူ့ပါးကို သူ့စုပ်သည်။

Ů **cwī** taklwī thòphyă to. သစ်ကိုင်းပြောင်းပြန်မဆွဲနှင့်။
 Ngàrè hébè **cwō** lă. ငါ့ရယ် စကားအသံနိမ့်နိမ့်ပြောသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Cyá cya cyă

Cyé cye cyě,

cyá	can, able	ဖြစ်နိုင်သော၊ တတ်သည်။
cya	weigh	အလေးချိန်သည်။
cyă	barn, granary, latex, resin	စပါးကျို၊ ကျို၊ အစေး၊ သစ်စေး။
cyé	shave by drawing	ရိတ်သည်။ ဆွဲသည်။
cyé	act, behave	ပြုမူသည်။ သရုပ်ဆောင်သည်။
cye	soak, steep, dip	စိမ်သည်။ နှစ်သည်။
cyě	bad, wicked, very	ဆိုးသော၊ အလွန်။

Phǎrè mɛ **cyá**. ဖိုးရယ် လုပ်တတ်သည်။
 A **cyá** kyăshyethè. သူသည် ခရမ်းချဉ်သီးကို ချိန်သည်။
 A bedwó buó dó **cyă** kǔ. သူစပါးကို ကျိုတွင် သိမ်းထားသည်။
 Klòmǒ ma a cyă o. ညောင်ပင်တွင် အစေးရှိသည်။
 Bǔma **cyé cyá** lă. သူ့မှာ သရုပ်ဆောင်တော်သည်။
 Bǔmya **cye** ahyeca. ဘူးမြှာ အဝတ်အစား ရေစိမ်သည်။
 A **cyě** lă. သူ အလွန်ဆိုးသည်။
 A swí **cyě** lă. သူ အလွန်ဖျားသည်။

Chapter (5)

Nyǎtó(V)

အခန်း(၅)

ဗျည်းအက္ခရာ(D)လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Da De Di Do Du Dè Dò Dô Dû
 Dá da dǎ
 Dé de dě, dē dè dě
 Dí di dī
 Dó do dǒ, dō dò dǒ, dó dô dǒ
 Dú du dǔ, dū dũ dũ

dá	wing, worn out, handicap,	(ငှက်၊ ကြက်) အတောငါး သိမ်သော၊ ရိဆွေးသည်။
da(ida)	nine, pluck	ကိုး ဂဏန်း၊ ခူးချွေသည်။
dǎ	knock, space, high (voice)	(ထုခေါက်)ခေါက်သည်။ (နေရာ၊ အလုပ်) လစ်လပ်သော။
dè	nice, good	ကောင်းမွန်သော။
dě	bald, lay out mat or bed,	(ခေါင်း)ပြောင်သော။ ခင်းသည်။
di	frog	ဖား။
dī	cooked rice	ထမင်း။

- Vă phuõ mǎhté **dě**. ကျွန်တော့်အဖိုး နဖူးပြောင်သည်။
- A **dě** lémyě. သူအိပ်ရာခင်းသည်။
- A **do** takhyě klyá. သူချေ(ဂျီ) စောင့်သည်။
- Kayă ihtă **dó**. လူများ ထရံရက်လုပ်ကြသည်။
- Dǒcě **dò** mọ. ရွာသူကြီး မောင်းခတ်သည်။
- Nyěrè o **dó** Dǒnókũ. ညေးရယ်သည်ဒေါနို့ကူးတွင်နေသည်။
- A cạ **dó**. သူ့အကျီ တိုသည်။
- Phyũmè na **duk**lǒ. ဖြူးမယ်အသက်ပိုကြီးသည်။
- Pwǒ rǒrǒ a **dũ** hidǒ. နံနက်တိုင်း သအိမ်ခန်းတွင် တံမြက်စည်းလှဲသည်။
- Dú** kru. သူထင်းဖြတ်သည်။
- A rwǒhtyă hídú **dũ**. သူသည်တုံးနေသော ဓါးကိုထက်အောင်သွေးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Duó duô duǒ

duô	fast, put up for show	ဝါရှောင်သည်။ ပြသည်။
duǒ	thick, (classifiers)	ထူသော၊ မျိုးတူအုပစုခွဲ

- Yě tǒnyě ma ũ **duô** sǐdǒ. ဤနေ့ ရွာလုံးကျွတ်ဝါရှောင်သည်။
- Phěbũ khǎlè **duǒ**. ဖဲဘူးနားထူသည်။
- Pǔ tǒ**duǒ**. နွားတစ်ကောင်။

Ũ rwǒhtyǎnǐ hídú to ma ahte-i.
 Ũ dyánǐ li to ma ahtekye.
 ဓါးကို မသွေးပေးလျှင် သံချေးတက်၏။
 စာကို မလေ့လာလျှင် မေ့ပျောက်တတ်၏။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Dwí dwi dwĩ,

Dwó dwo dwǒ,

dwó	betroth (to marry)	(ထိမ်းမြား)ပေးစားသည်။
dwǒ	united	ညီညွတ်သော။

Muǒphě **dwó** lǔ prèkhǔ. မိဘက သူမကို ယောက်ျားပေးစားသည်။

Kayă **dwǒ** khyě lǔ to. လူတွေ မညီညွတ်ကြဘူး။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Dyá dya dyă

Dyé dye dyě

dyá	count, carry, learn, grow	ရေတွက်သည်။ သင်ယူသည်။ ပေါက်လာသည်။ ခပ်သည်။
dya	put, appoint, load, daughter-in-law	ခန့်သည်။ ထားသည်။ ချွေးမ။ ဝန်တင်သည်။
dyă	make sign	မှတ်သားသည်။ မွေးသည်။
dyé	give, collect	ပေးသည်။ (ထင်း) စီသည်။
dye	testicles, egg	ဥအမျိုးမျိုး၊ ဝှေးစေ့။
dyě	cucumber	သခွား။

Pacěphú **dyá** li. ကလေးများ စာသင်နေသည်။

Shyămya **dyá** htyě. ရှားမြာ ရေခပ်သည်။

Kòbĭthú **dyá** ryá lă. မြေပဲ ကောင်းစွာ ပေါက်သည်။

Bŭrè **dya** lǔ tètĥú. ဘူးရယ်သည် သူ့ကို အပြစ်တင်သည်။

A **dya** ma amwǐ ná Sòm̄ya. သူ၏ရွေးမအမည်မှာဆော်မြာဖြစ်သည်။
 Myarè **dyǎ**má vè. မြာရယ်သည်ဝါးကိုအမှတ်အသားလုပ်သည်။
 Mòma **dyé** kru. မော်မာထင်းစီသည်။
 Vǎ phyě **dyé** vǎ rǔzye. ကျွန်တော့်အဖားသည်ကျွန်တော့်ကိုငွေဒင်္ဂါးပေးသည်။
 Shyě **dye** phúphé hó. ကြက်ဥပေါက်ပြီ။
 E é **dyě**thè ma swí he. သခွားသီးများများစားလျှင်ဖျားမည်။

E akú r̄ò tan̄e. အပူအစပ်ကိုစားလျှင်စဉ်းစားရာ၏။
 A akwí r̄ò níđǎ. အရိုးကိုကိုက်လျှင်နားထောင်ရာ၏။
 E azwǒ r̄ò ishyǎ. အရွတ်ကိုစားလျှင်သေချာဝါး ရာ၏။

Kanyǎmò – ကိန္နရ။

Kéhtwǒbǒ – ကော့ထျိုးဘိုး၊ တံခွန်တိုင။

O ní lihtě ma ů dyá. Dyání to ma akye.
 တတ်သိပညာမလေ့လာမကြာမရှည်ပျောက်တတ်၏။

Chapter (6)

Shuótó (VI)

အခန်း(၆)

ဗျည်းအက္ခရာ (G) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း

Gná gna gnă

Gné gne gně

gna	tamed, cultured	ယဉ်သော၊
gne	plain, level	လွင်ပြင်
gně	for, in front of	အတွက်၊ ရှေ့မှောက်တွင်။
gně	laugh	ရယ်မောသည်။

Pú tôduố **agna** lă.

Gne oé lă dó dố**gnė**khu.

Vă **gně** ma alo to.

A kahtò dó hi **gně**.

A **gně**kruố vă.

Vă thé **gně** nyacó.

နွားတစ်ကောင် ယဉ်ကောင်းသည်။

မြာရယ်သည် ဝါးကို အမှတ်အသားလုပ်သည်
ကျွန်တော့်အတွက်တော့ မလိုအပ်ဘူး။

သူသည် အိမ်ရှေ့တွင် မတ်တပ်ရပ်နေသည်။

သူသည်ကျွန်တော့်ကို ရယ်မောနေသည်။

ကျွန်တော် အလွန် ရယ်ချင်သည်။

Chapter (7)

Nwótó (VII)

အခန်း(၇)

ဗျည်းအက္ခရာ (H) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ha He Hi Ho Hu Hè Hò Hô Hû
 Há ha hǎ
 Hé he hě, hé hè hě
 Hí hi hǐ
 Hó ho hǒ, hó hò hǒ, h́ h̄ h̄
 Hú hu hǔ, hú h̄ h̄

há	strike, throw over	ခွေသည်။ (ရေ)ပက်သည်။
ha	blank	ကွက်လပ်ဖြစ်သော၊ ဟာသော။
hǎ	brave	ရဲသော။
hé	say, tell	ပြောသည်။
he	ground, clay,	မြေကြီး။
hě	chinese	တရုတ်။
hè(ihè)	sing at funeral	အသုဘလွှမ်းချင်းဆိုသည်။
hě	energy, strength, salty,	ခွန်အား၊ ငန်သော။
hí	weave	ရက်ကန်းခတ်သည်။
hi	house	အိမ်။

Kayă Lilè Akhăshyékăhăryă

hó	spicecy,	(မက်ခါသီး)ကျိန်းစပ်သည်။
ho(iho)	collect, heap	စုသိမ်းသည်။
hǒ	palace, school	ကျောင်း၊ နန်းတော်။
hó	stomach	ဗိုက်။
hǒ(ihǒ)	catch,	ဖမ်းသည်။
hó	read	ဖတ်သည်။
hú	move round	ဝှေ့ရမ်းသည်။
hú	take refuge, familiar	ခိုကပ်သည်၊ ခင်မင်သည်။

- Panĕ **há** lǔ rǒ. ကျွဲသည် သူနီရိုးကို ခွေသည်။
- Htwi **hă** lă. ခွေး ဗိုက်သည်။
- He** zye ryá lă. မြေသား ကောင်းသည်။
- A **hé** tôcô to. သူဘာမျှ မပြောဘူး။
- Pè vyáprĕ ma **hě**. ကျွန်တော်တို့အစ်ကိုကြီးသည် တရုတ်ဖြစ်သည်။
- A **ihè** dó luǒklĕ. သူသည် အသုဘတွင် လွမ်းချင်းသီဆိုသည်။
- A **hě** o to. သူ အားမရှိဘူး။
- Ithè sǔ **hě**. ဆားဝန်သည်။
- A **hí** cyá kla to. သူယက်ကန်းမရက်တတ်ဘူး။
- Tirè mĕ **ahi**. တီရယ် အိမ်ဆောက်သည်။
- Ithyathè ma **ahó**. မက်ခါသီးသည် လျှာကိုကျိန်းစေသည်။
- A **iho** buó. သူသည်စပါးကိုသိမ်းသည်။
- Cóbwí **hǒ** oé lă. ဗုဒ္ဓဘုန်းကြီးကျောင်းအများအပြားရှိသည်။
- A sě **hó** rò ǒ tĕkhu. ဝမ်းကိုက်လျှင်ဆေးသောက်ပါ။
- A **ihǒ** hturwí. သူသည် ငုံးကို ဖမ်းသည်။

Phǒmuḥ **hó** li sǎsě. ဖိုးမိုး ကျမ်းစာဖတ်သည်။
 A **hú** ikěli. သူသည် ခေါင်းဖောင်းနီကို ဝှေ့ယမ်းသည်။
 A **hú** vǎ. သူသည် ကျွန်တော့် ကိုခင်မင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Huó huô huǒ

huó	hang on	ချိတ်သည်။ လှန်းသည်။
huô	steathily	တိတ်တစ်ခိုး။
huǒ	rice	ဆန်။

A **huó** hycə. သူ အဝတ်အစားလှန်းသည်။
 A mɛ **huô**. သူခိုးလုပ်သည်။
Huǒ ngu tə. ဆန်ဈေးကျသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Hyá hya hyǎ
 Hyé hye hyě

hyá	hot	စပ်သော၊ နှုတ်ခမ်းနီ။
hyǎ	come	လာသည်။
hye	trousers, flounce	ဘောင်းဘီ၊ ထမီ။

Ithwí tǒpə ma a **hyá** lǎ. ဤဟင်းတစ်အိုးသည် စပ်သည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

Thě̀rè **hyă** khuklě̀. သဲရယ် တောင်ယာသွားသည်။
Hye tōpŭ ma bātě? ထမီတစ်ထည်ဘယ်လောက်လဲ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Hta Hte Hti Hto Htu Htè Htò Htô Htû
 Htá hta htă
 Hté hte htě, hté htè htě
 Htí hti htĩ
 Htó hto htǒ, htó htò htǒ, htó htô htǒ
 Htú htu htŭ, htú htû htŭ

htá	plough	ထယ်သည်။
hta(ihta)	sesame, ransom	နှမ်း၊ ပြန်ရွေးသည်။
htă(ihtă)	make	ရက်သည်။
hté	talk back, defy	အာခံသည်။
hte	out, exit	ထွက်သည်။
htě	bear	ဝက်ဝံ။
hté	needle	အပ်ချောင်း။
htě	gold	ရွှေ။
htí	pull, rip	ဆွဲဆောင့်သည်။
hti	penis	ကျားတန်ဆာ။
htĩ (ihtĩ)	mean, stingy, entwine	ကပ်စေးနည်းသော၊ ကျစ်သည်။
htó	rip, whip out	ဆွဲသည်၊ နှုတ်သည်။

Htú hyeçā ná mikū. အဝတ်အစားကိုမီးပူတိုက်သည်။
 Shyēdye ma **htú** o to. ကြက်ဥသည်အဆက်မရှု။

လေ့ကျင့်ခန်း(၅)

Htuó htuô htuǒ

htuô (ihtuô)	heavy, collect	လေးလံသော၊ ကောက်သိမ်းသည်။
htuǒ	finished	ပြီးမြောက်သော။
htuǒrò	after	ပြီးနောက်။

A **htuô** lä. အလွန်လေးသည်။
 A **htuǒ** hó. ပြီးပြီ။
 A hé **htuǒ**rò a kạ. သူပြောပြီးနောက်ပြန်သွားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၆)

Htwí htwi htwǐ

Htwó htwo htwǒ

htwí	flow, rake, lime	စီးဆင်းသည်။ ထွန်ခြစ်၊ ထုံး။
htwi	dog	ခွေး။
htwó	cat, reachable, able	ဖြစ်သည်။
htwo	sinew, tendon	ကြွက်သားအကြော။
htwǒ	be, become, grow,	ဖြစ်ထွန်းသည်။

Htyě **htwí**. ရေစီးသည်။
Htwí o to. ထုံးမရှိဘူး။
Htwi òmḡ. ခွေးအူသည်။

Ahtwo latŭ kyă tōbǒ. သူ့အကြောတစ်ချောင်းပြတသွားသည်။
 Isó thò ma *ahtwǒ* pré. သစ်ပင်စိုက်လျှင်ဖြစ်သည်။
 A *htwǒ* du. သူလူကြီးဖြစ်သည်။
 Htwi ná *htwó* ma aklě lǔ to. ခွေးနှင့်ကြောင် မတည့်ဘူး။

လေ့ကျင့်ခန်း(၇)

Htyá htya htyă
 Htyé htye htyě

htyá	pig	ဝက်၊ ထောက်သည်။
htya	climb up, go up	တက်သည်။
htyă	cut, hurt	ထက်သည်၊ ရှသည်။
htyě	water	ရေ။

Sěmè buôe *htyá* sè. ဆိမယ်ဝက်စာကျွေးသည်။
Htya so rò théprá lă. တောင်တက်ရသည်မှာ မောပန်းသည်။
 Hídû *htyă* to. ဓားမထက်ဘူး။
 Plyăma ô *htyě*. ပလျားမာ ရေသောက်သည်။

Thwĭ – common millet, barley- လူး၊

O pŭ lǔ phú tōcǒ dĭngŭ.
 O pŭ lǔ phú tōkló dĭthwĭ.
 ပျားတစ်အုံတည်းကဲ့သို့ နေပါ။
 လူးတစ်ဆုပ်တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပါ။

Chapter (8)

Thwótó(VIII)

အခန်း(၈)

ဗျည်းအက္ခရာ (K)လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ka Ke Ki Ko Ku Kè Kò Kô Kû

Ká ka kǎ

Ké ke kě, ké kè kě

Kí ki kǐ

Kó ko kǒ, kó kò kǒ, kó kô kǒ

Kú ku kǔ, kú kû kǔ

kǎ	hook	ချိတ်သည်။
ka	cunning, crooked	ယုတ်မာသော၊ မရိုးသားသော။
kǎ	return, go back	ပြန်သည်။
ké	state, season, time	တိုင်းပြည်၊ ရာသီ၊ အချိန်။
ké	slice, cut	ဖြတ်လှီးသည်။ ရိတ်သည်။
kě	break	ချိုးသည်။
kè	wage, payment	တန်ကြေး။ လုပ်ခ။
kè	blame, accuse	အပြစ်တင်သည်။ စွပ်စွဲသည်
kí	will, smear	လိမ့်မည်။ အံ့။ လိမ်းသည်။
ki	if	အကယ်၍။

kǐ	poke, jag, skewer	(တုတ်) ထိုးသည်။
ko	yearn	တောင်းတသည်။
köle	maybe, possibly	ဖြစ်နိုင်စရာ။
kó	full, satisfied, turn back	ဗက်ဝသော၊ ကျောခိုင်းသည်။
kò	ought, worthy	သင့်သော၊ ထိုက်တန်သော။
kḷ	roar	ဟိန်းသည်။
kǒ	bottle	ပုလင်း။ ထည့်စရာ။
kó	shout	အော်သံ။
kú	scream, sound	အသံပြုသည်။
kṽ	hot	ပူသော။
ku(iku)	pack, wrap	ထုပ်သည်။
kũ	in, hole, pit	အထဲ၊ အပေါက်၊ ကျင်း
kũ	wear (pants),	ဝတ်ဆင်သည်။

A *ká*ma ná hté. သူသည် အပ်နှင့် တွယ်ချိတ်သည်။
Ka ma ũ thétakhö. ကောက်ကျစ်လျှင် လူများ မနှစ်သက်ပေ။
 Kayă *ké* ma adwötwḷ lä. ကယားပြည်သည် သာယာလှပသည်။
 Dǒphúsophú *ké* hó buó. ရာသူရွာသားများ စပါးရိတ်ပြီ။
 Ně̀rè *ké* thyě shyě. နဲရယ် ကြက်ကို ခါးချိုးသတ်သည်။
 Prébyacé dyé lǔ *kè*. ခြံပိုင်ရှင်သည် သူ့ကိုလုပ်ခ ပေးသည်။
 A *kè* lǔ tètḥú. သူ့ကို အပြစ်ပုံချသည်။
 Thará *kí* hyă pă. ဆရာလာလိမ့်မည်။
 A *kí* lò a mètḥè ná pòmḷ. သူသည် မိမိမျက်နှာကို အိုးမဲနှင့် သုတ်သည်။

A <i>ki</i> ní to rò ahtuǒ hó.	အကယ်၍ မရခဲ့လျှင် ပြီးတာပါပဲ။
A <i>kĭ</i> púzye ná iklé.	သူသည် အမဲသားကို တုတ်နှင့်ထိုးသည်။
Phuǒ <i>ko</i> ní alye.	အဖိုးသည် သူ့မြေးကို တမ်းတနေသည်။
A cuó pǎ <i>kǒ</i> le.	သူသွားမယ် ထင်တယ်။
E <i>kó</i> dĭ.	ထမင်း အဝစားပါ။
A <i>kónĭ</i> ŭphú tǒplu.	သူသည် ကလေးတစ်အုပ်ကို ကြည့်ရှုသည်။
Shyěmuǒ <i>kónĭ</i> aphú.	ကြက်မသည် ကလေးကို ကြည့်သည်။
Èthĭ <i>kò</i> níbè tème.	သူတို့သည် အလုပ် ရထိုက်သည်။
Mihtyě <i>tókó</i> ma tǒrí.	ခါတ်ဆီတစ်လုံး တစ်ထောင် ဈေးရှိသည်။
A <i>kó</i> lǔ rò a níhuǒ to.	သူအော်ခေါ်သည်ကို သူ မကြားပေ။
Dĭkupwě rò ŭ <i>iku</i> dĭku.	ဒဲးကူပွဲတွင် ဒီးကူထုပ်စားသည်။
Zuǒ klya kanuǒ dó a <i>kŭ</i> .	ကြွက်သည် အပေါက်ထဲသို့ ပြေးဝင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Kla Kle Kli Klo Klu Klè Klò Klô Klú
 Klá kla klǎ
 Klé kle klě, klé klè klě
 Klí kli klĭ
 Kló klo klǒ, kló klò klǒ, kló klô klǒ
 Klú klu klŭ, klú klû klŭ

klá	cut off, hack, pluck	ခုတ်သည်၊ ချိုင့်သည်၊ ခူးသည်။
kla	smooth, spinning wheel	ပြောင်လက်သော၊ ရက်ကန်း၊ ရစ်ခုံ။

klǎ	clink together	တိုက်သည်၊ ထိမိသည်။
klǎ	look furtively	ခိုးကြည့်သည်။
klé	shop,market, week, hang up, pin up,	ဆိုင်။ ဈေး။ ရက်သတ္တပတ်၊ တွယ်ကပ်သည်။
klě	get along	သင့်မြတ်သည်။
kló	trough, to roof	ဝါးခြမ်းခွက်၊ (ခေါင်မိုး)မိုးသည်။
klo	bamboo mat	ဖျာ။
klǒ	way, style, line	နည်းလမ်း၊ အထာ၊ အကြောင်း။
kló	clot, (classifiers)	ခဲသည်။ အတုံး (မျိုးတူအုပ်စု)
klò	fastening, tight	မြဲသော။
klǒ	outside, bind, different	အပြင်ဘက်၊ (ကြီး)စည်းသည်။ ထူးခြားသော။
klǒ	dump out	(အမှိုက်)သွန်ချသည်။
klò	solid	အခဲ၊ အတုံး (သစ်တုံး)
klu	land snail	ကုန်းခရု။
klǔ	barrel	လုံးပြောင်း။
klú	island	ကျွန်း။

A **klá** thòlè.

သူသစ်ရွက်ခုသည်။

A **klátǎ** thòphyǎ.

သူ သစ်ကိုင်းကို ခုတ်ချသည်။

A htú **kla** hi.

သူ ကြမ်းတိုက်သည်။

Khuklyá tǒbè a **kla** lǎ.

စားပွတစ်လုံး ပြောင်လက်နေသည်။

A **klǎ** bè thǒbyá.

သူ မြေအိုးကို တိုက်မိသည်။

A **klǎ** huô prèmə.

သူသည် မိန်းကလေးကို ခိုးကြည့်သည်။

Bwídu **klé** cęba. ဘုန်းကြီး စာရွက် ကပ်သည်။
 Mŭmè thényě isě **klé** to. မူးမယ် ဈေးမရောင်းတတ်ဘူး။
 Kayă thé nyě **aklě** lŭ to. လူနှစ်ယောက် မတည့်ကြဘူး။
 A **kló** aléthŭ kló. သူသည်မိမိ၏ တဲကို ဝါးခြမ်းနှင့်အုပ်မိုးသည်။
 A dě **klo**. သသည် ဖျာကိုခင်းသည်။
 Lřrè prőkŭ htá**klō**. လိရယ် ထွန်ကြောင်းကို ဖော်သည်။
Heklō. မြေကြီးတုံး။
 Thò**klō**. သစ်တုံး။
 A o dó **aklō**. သူသည် အပြင်ဘက်တွင် ရှိသည်။
 A **klō** buópŭ. သူသည် ကောက်ရိုးကို စည်းသည်။
 A **klō** to. ဘာမှ မထူးခြားဘူး။
 A zŏ thyáná **kludáhĭ**. သူသည် ခရလို နှေးကွေးသည်။
 Sĭnya **klŭ** htŭ lă. သေနတ်ပြောင်း ရှည်သည်။
Klŭ o dó Nólĕ. နို့လဲရွာတွင် ကျွန်းရှိသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Kluó kluô kluŏ

kluô	large gong	ဖားစည။
kluŏ	stir, mix	မွှေသည်။
kluó	feel (by hand)	လက်ဖြင့်စမ်းသည်။

A dò **kluô**. သူဖားစည်တီးသည်။
 A **kluŏ** sĭlyă. သူရောမွှေသည်။
 A **kluó**myá lŭ cąhtŏ. သူအိတ်ကပ်ကို စမ်းသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Klwí klwi klwĩ

Klwó klwo klwǒ

klwĩ	relatives, seeds	အမျိုး၊ ဆွေမျိုး၊ အမေ။
klwo	make disappear, transfigure	ဖျောက်သည်၊ ကိုယ်ဖျောက်
klwǒ	wear (hat), to cover	ဆောင်းသည်၊ ဖုံးသည်။

Kòbǐthú **klwĩ** oé lǎ. မြေပဲမျိုးအများကြီးရှိသည်။

Né **klwo** ané. စုန်းသည် မိမိပုံသဏ္ဍန်ကိုပြောင်းလဲသည်။

A **klwǒ** khuklwǒ. သဦးထုပ်ဆောင်းသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၅)

Klyá klya klyǎ

Klyé klye klyě

klyá	aroused, street, road	လမ်း၊ ထသည်။
klyǎ	weed out	(မြက်၊ပေါင်း)ရှင်းသည်။
klya	run	ပြေးသည်။
klyǎ	compressed	သိပ်သော၊ မာသော။
klyé	fight, quarrel	စကားများသည်။
klye	crossbow, dislocated	လေး၊ (အဆစ်)လွဲသော။
klyě	soldier	စစ်သား၊ ရဲဘော်။

Klyá ryá lǎ. လမ်းကောင်းသည်။

Pacěphú **klya** dǐcě lǎ. ကလေးများအပြေးပြိုင်ကြသည်။

A **klyǎ** mj. သူပေါင်းရှင်းသည်။

He *klyă* ryă lâ.

မြေကြီးမာသည်။

Mě ná vè *klyé* khyě lŭ.

လင်နှင့်မယားရန်ဖြစ်ကြသည်။

Klye ná plé ma a opló lŭ.

လေးနှင့်မြားအတူရှိသည်။

Rirè khăduô *klye* kyă.

ရရယ်၏ခြေထောက်အကြောလွှဲသည်။

*Klyě*phú sá tèsá.

ရဘော်သည်စစ်တိုက်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၆)

Kra Kre Kri Kro Kru krè krò krô krô

Krá kra kră

Kré kre krě, kré krè krě

Krí kri krĭ

Kró kro krŏ, kró krò krŏ, kró krô krŏ

Krú kru krŭ, krú krŭ krŭ

krá	scrape out	ခြစ်ထုတ်သည်။
kră	touch	တို့သည်၊ ထိသည်။
kra-e	cook	ချက်သည်။
kră	dry, free of charge	ခြောက်သွေ့သော၊ အခမဲ့
krăthè	gourd	ဘူးသီး။
kré	argue	ငြင်းခုံသည်။
kre	care	ဂရုစိုက်သည်။
krě	lead, copper	သတ္တု။
kré(ikré)	toss rice in a tray	(ဆန်)ပြာသည်။
krĕ	virus, disease	ရောဂါဝိုး။

krè	stop (rain), cancel	မိုးစဲသည်။
krě	residue, ingredients	(အရက်) အကပ်။
krě̌	care	ဂရုစိုက်သည်။
krĭ	bamboo basket	ပလိင်း။
kri	segment	အခြမ်း။
krĭ	grasp	ဆုပ်သည်။
kro(ikro)	tough slightly	(လက်)အသာကုတ်သည်။
krö	ring-worn, scabies	ပွေး၊ ဝဲ။
kró	deer	သမင်။
krò	groove	(ဝါး) ရှုံ။
krǒ	abyss	ချောက်။
krú	brittle, breaks easy	ကြွပ်ဆတ်သော။
kru	firewood	ထင်း။
krŭ	mushroom	မိုး။
krŭ	jaggedly, frayed	မညီမညာ၊ ဖွာနေသော။
krŭ̌	diligent, hardworking	ဖွဲလို့လရိုသော။

A **krá** pò ná dǐcǒ. သူသည် အိုးဖင်ကပ်ကို ဖွန်းချင့်ခြစ်၏။
Kră miklwó ma akŭ. မီးခဲကို ကိုင်လျှင်ပူသည်။
 Phěbyă **kra-e** diphú. ဖဲဗျား သည် ဖားကို ချက်စားသည်။
 Thòlè **kră** hó. သစ်ရွက်ခြောက်ပြီ။
 È ná Tirè **kré** khyě lŭ. သူနှင့် တီရယ် ငြင်းခုံကြသည်။
 A **kre** nĭ lă akhuklě. သူ့ခြံကို သူဂရုစိုက်သည်။

Èthĩ ikhũ **krě**. သူတို့သည် သတ္တုကိုတူးသည်။
 Mary **krě** buóe. မေရီစပါးပြာသည်။
 Théisě lă AIDS tětswí **krě**. အိတ်စ်ရောဂါပိုးကိုကြောက်သည်။
 Ké **krě** hó. မိုးစဲပြီ။
 Htyěšipré lo **akrě**. အရက်သည် အမြီးလိုသည်။
 A **krě** nírýá lă pŭ. သူသည် နွားကိုကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်သည်။
 A **krõ** hte dó aplă lə. သူ့လက်ပေါ်တွင် ဝဲပေါက်သည်။
Kró ma anò tarě. သမင်ဦးချိုသည် ပြန်ကားသည်။
 Nărè vè o nyě**krò**. နားရယ်တွင် ဝါးနှစ်ရရှိသည်။
Krõ o é lă dó Phruso vŷ. ဖရူဆိုမြို့တွင် ချောက်များရှိသည်။
 Thòbye **krú** hó. ပျဉ်ဆွေးနေပြီ။
Kru kyă sé lă. ထင်း ကြာရှည်စွာ လောင်သည်။
 A byáe **krŭ**. သသည် မှိုကိုနတ်စားသည်။
 A çă **krŭ** lõplŷ. သူ့အင်္ကျီအနားစဖွာနေပြီ။
 Kayă **krŭ** ná kayă taklě. လုံ့လရှိတဲ့လူနှင့် ပျင်းတဲ့လူ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၇)

Kruó Kruô Kruõ

kruô	yam,	မြောက်ဥ။
kruó	swarm(bee, flies)	(အုပ်လိုက်အုပ်လိုက်) ပျံသည်။
kruôkhu	shelf above fire	ကျပ်ခိုးစင်။
kruõ	warming, secure	နွေးထွေးလုံခြုံသော။

A iplŷ **kruô**. သူမြောက်ဥစိုက်သည်။

Phǒ **kruǒ**. ယင်ကောင်ယုံဝဲသည်။
 A okuǒ vǎ rò **akruǒ** lǎ. သူရိုနေလျှင် ကျွန်တော်လုံခြုံသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၈)

Krwí krwi krwǐ
 Krwó krwo krwǒ

krwí	bone	အရိုး။
krwǐ	lac, sealing wax	ချိပ်။
krwǒ	follow	နောက်လိုက်သည်။

Htèrè **krwí** pryě lǎ. ထေးရယ် အရေး မာသည်။
 A dyǎ **krwǐ**. သူချိပ် မွေးသည်။
Krwǒkuǒ lǔ ma enó to. သူနှင့်လိုက်လျှင်မစားရပေ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၉)

Kryá krya kryǎ
 Kryé krye kryě

kryá	orphan	မမဲ့ဖမဲ့။
kryǎ (kryǎ)	argue	ငြင်းခုံသည်း စကားများသည်။
kryǎ	skinny, lean	ဝိန်သော။
krye	dirt on skin	ချေး(ချိုး)။

A o **kryá**. သူမိဘမဲ့ဖြစ်သည်။
 A **kryǎ** khyě lǔ. သူတို့စကားများကြသည်။
 A **kryǎ** lǎ. သဝိန်သည်။
 A **krye** du. သချေး(ချိုး)ထူသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၀)

Kuó kuô kuõ

kuô	refuse, (classifiers) items,	ငြင်းသည်။ (အချက်လက်)မျိုးတူအုပ်စု။
kuô	scoop up,	(ဆန်)ကော်သည်။
kuô	carry on over head	ရွက်သည်။ ဆောင်းသည်။
kuó	for a moment	(နားသည်)ခဏ။
kuõ	blow away in air, also, with	လွင့်သော။ နှင့်အတူ။

- Pú tôduõ **akuô**. နွားတစ်ကောင် ရေသာခိုသည်။
- A o bá**kuô** tě? ဘယ်နှစ်ခုရှိလဲ။
- A **kuô** huõ. သူသည် ဆန်ကို ကော်သည်။
- A **kuô** dăkò. သူသည် ဆန်ကောက်ကို ရွက်သည်။
- A **okuó** dó thò lě. သူသည် သစ်ပင်အောက်တွင် ခဏနားသည်။
- Htudá **kuõ** kělathé klě. ငှက်တောင်သည် လေထဲတွင် လွင့်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၁)

Kwí Kwí Kwí

Kwó Kwo kwõ,

kwí	ask, request	တောင်းဆိုသည်။
kwó	shave (hair, grass)	ရိတ်သည်။ နှုတ်သည်။
kwõ	axe, collect (tax, offering)	ပုဆိန်၊ ကောက်ခံသည်။
kwõ	fell, hack	(ပုဆိန်)ခုတ်သည်။

Bòrè **kwí** vă pyě. ဘော်ရယ်သည် ကျွန်တော့်လွယ်အိတ်ကို တောင်းသည်။

Mimya hyă **kwóe** kruôkryă. မိမာ အင်ဥတူးစားသည်။
Kwǒ thò ná **kwǒ**. သစ်ကို ပုဆိန်နှင့် ခုတ်သည်။
 Èthĭ **kwǒ** rŭ. သူတို့သည် ပိုက်ဆံကို ကောက်ခံသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၂)

Kyá kya kyă
 Kyé kye kyě,

kyá	put on (shoes)	(ဖိနပ်)စီးသည်။
kyā	scare, rare	ရှားပါးသော။
kyă	past tense marker, under	လွန်ခဲ့သော အချိန်ကို ပြု အောက်၌။
kyă	burn, afire, blaze	တောက်လောင်သည်။ ခရမ်း။
kyé	scrape (clay)	(မြေစေး)ခြစ်သည်။
kye	dim, blur, speckled; mottled,	(မျက်စိ)ပြာသော။ ပြောက်ကျား။ အကြောင်အကျား။
kyě	half, divided	တစ်ခြမ်း။
kyě	tend, wood worm, tie	(နွား)ကျောင်းသည်။ ပိုးတစ်မျိုး ချည်သည်။

A **kyá** khuphá. သ ဖိနပ်စီးသည်။
 Htyě **kyā** nyacó dó pè dǒ. ကျွန်တော်တို့ရွာတွင် ရေအလွန်ရှားသည်။
 Klyěphú lată **kyă** tôprè. ရဘော်တစ်ယောက် ကျသွားသည်။
 Mi **kyă** kyăthè. ခရမ်းသီး မီးလောင်သည်။
 A **kyé** kyă paá. သသည် ရွှံ့ကို ခြစ်လိုက်သည်။
 A **kye** lŭ mèthè. သူ့မျက်စိ ကြောင်သည်။

A ca **kye**. သူ့အကျ်း သည်ပြောက်ကျားဖြစ်သည်။
 Dyée pé vă **tôkyě**. ကျွန်တော့်ကို တစ်ခြမ်းကျွေးပါ။
 Plúré **kyě** pú. ပလုရယ် နားကျောင်းသည်။
 A **kyě** thuthě. သနီးချည်သည်။
 A pă-e **kyě**. သသည် သစ်ခေါက်ပိုးကို ခုတ်စားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၃)

Kha Khe Khi Kho Khu Khè Khò Khô Khû
 Khá kha khă
 Khé khe khě, khé khè khě
 Khí khi khĩ
 Khó kho khǒ, khó khò khǒ, khó khô khǒ
 Khú khu khǔ, khú khû khǔ

khá	wedge, move	သပ်လှိုသည်။ ရွေ့သည်။
khălè	ear	နားရွက်။
khé	shoot	ပစ်သည်။
khè	chin, bitter	မေး၊ ခါးသော။
khě	step	လှမ်းသည်။
khí	dark, blind	မှောင်သော၊ ကန်းသော။
khi	appoint	ချိန်းသည်။
khĩ	sister-in-law	ခယ်ခ၊ မရီး။
khó	bridge, different,	တံတား၊ ဓားနားသော။
kho	indirectly	စောင်း၍၊ သွယ်ဝှက်၍။

khǒ	land, friend	ကုန်း၊ အဖော်။
khó	withdraw, return	ထိန်းချုပ်သည်။
khò	dam, block(water)	ဆည်၊ ကာသည်။
khǒ	control	ရုပ်သိမ်းသည်။
khu (ikhu)	on, upon,(classifiers), wind (thread)	အပေါ်တွင်၊ မျိုးတူစုခွဲ(ယာဉ်)၊ ရစ်ပတ်သည်။
khǔ	sr, mister	မောင်၊ ဦး။
khû (ikhû)	dig	တူးသည်။
khǔ	brave	ရဲရင့်သော၊ သတ္တိရှိသော။

A **khá** thòklǒ.
 Klǒrè **khě** htu.
 A má o dó a **khè** lọ tǒmě.
 Sushyá o, **khě** cuó ryá.
 Mǒkhí ma **akhí**.
 Tèkhuthará **khi** vǎ parǒ.
 Parè **akhǐ** ma Byǎmya.
Khó htóhté o.
 A **khó** dû agně.
 A hé **kho** vǎ.
 Lakhyěmuǒ **khǒ** orǒ lǎ.
 A mę **khò** dû atè.
 Èthǐ mę **khò** dó Dǐmóso.

သသည် သစ်တုံးကိုရွှေ့သည်။
 ကလောရယ် ငှက်ပစ်သည်။
 သူမေးပေါ်မှာ မွဲတစ်လုံးရှိသည်။
 ဆူးရှိတယ်၊ ကောင်းကောင်းလျှောက်။
 ညဘက်တွင် မှောင်သည်။
 ဆရာဝန် ကျွန်တော့်ကိုမနက်ဖြန် ချိန်းထား၏။
 ငါ့ရယ်၏ခယ်မသည် ဗျားမာဖြစ်သည်။
 သံတံတား ရှိသည်။
 သူသည် အများနှင့် မတူပေ။
 သူသည်ကျွန်တော့်ကိုစောင်းပြီး ပြောသည်။
 လှချေးမိုးတွင် သူငယ်ချင်း များသည်။
 သူဖာသာသူ သီးသန့် လုပ်သည်။
 သူတို့သည် ဒီးမော့ဆိုတွင် ဆည်လုပ်နေသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékărya

Èthĭ **khò** htyě. သူတို့သည် ရေကို ကာထားသည်။
 A **ikhu** luô. သူသည်ချည်ကိုလုံးသည်။
 Khŭ Mirè **ikhû** ngě kŭ. ခူးမီရယ် ငှက်ပျောကျင်းတူးသည်။
 Be **khŭ** nè théplò. မင်းစိတ် အားတင်း ထားပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၄)

Khuó khuô khuố

khuô	smoky	မီးခိုးသော။
khuố	to turn rear end toward	ကျောခိုင်းသည်။

Mi **khuô** lă. မီး ခိုးသည်။
 A **khuố** akhăplyé. သူတင်ပါးကို လှည့်ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၅)

Khwé khwè khwě
 Khwí khwi khwĭ
 Khwó khwo khwố

khwè	care	ဂရုစိုက်သည်။
khwě	bamboo basket, tin	တောင်းတစ်မျိုး။
khwí	king, comb	ဘုရင်။ မင်း၊ (ခေါင်း)ဖီးသည်။
khwi	lizard	ပုတ်သင်ညှိ။
khwó	feed, lasting prize, fee	(ထမင်း)ခွံ့သည်။ခိုင်သော။ဆု
khwo	luck	လာဒါ။ကံ။

Khwe nírýá nè né. မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ဂရုစိုက်ပါ။
 Huǒ o dǒ **khwě** kǔ. ဆန်သည်တောင်းထဲတွင် ရှိသည်။
Khwí képhǒdu prǒ. ဂေးဖိုးဒူးမင်းသည် တန်ခိုးရှိ၏။
 Luǒ htuǒ htyě rò **khwí** khuluǒ. ရေချိုးပြီးလျှင် ခေါင်းဖီးပါ။
Khwi o dǒ thò lǒ. ပုတ်သင်ညိုသည်သစ်ပင်ပေါ်တွင် ရှိသည်။
Khwó dĩ rò e rǒ lǔ. ထမင်းခူး၍ အတူတူ စားရအောင်။
 A nǐbè **khwó**. သဆု ရသည်။
 A **khwó** to. မခိုင်ဘူး။
 A **khwo** o. သူလားရှိသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၆)

Khyá khya khyǎ
 Khyé khye khyě,

khyá	ice, endure, thick	ရေခဲ၊ (မြက်)ထူတပ်သော။
khya	wheel, groin, leg	(ကား၊ လှည်း) ဘီး၊ ပေါင်ခြံ။
khyǎ	endure, paddle(boat)	သည်းခံသည်၊ (လှေ)လှော်သည်။
khyé	frighten, scare, yam	လှန့်ဖြန့်သော၊ ဝဉ္ဇ။
khye	tick	မွှား။
khyě	limb of branches, behind,	အဖျား၊ နောက်၌။

Htyě **khyá**. ရေခဲ။
 A **khyá**thédǒ lǎ. သူ သည်းခံနိုင်သည်။
 Mǐthè khyá lǎ. မြက် ထူသည်။
 Pǔlǒ **khya** o nyě**khya**. နားလှည်းဘီး နစ်ဘီး ရှိသည်။

Mòtòcă **khya** o lwĩ**khya**. မော်တော်ကားတွင်ဘီးလေးဘီးရှိသည်။

A **khya** du. သူပေါင်ကြီးသည်။

A **khyă** bé to. သူသည်မခံနိုင်တော့ပေ။

Khyă thòklyě. သလေလှော်သည်။

Khyé ngu o. ဝဥဈေးရှိသည်။

Vă **khyé** nyacó. ကျွန်တော်အရမ်းလှန့်သွားတယ်။

Khye a pú. မွှားသည်နွားကိုကိုက်သည်။

Htu o dó thò **khyě**. ငှက်သည်သစ်ပင်ပေါ်တွင်ရှိသည်။

A cuó dó **khyě**. သူနောက်ကလိုက်သည်။

Bèlè – flag. အလံ

Htǒmǒ – gong and drum. ဝံမောင်း

Muố ma lě.

Phě ma mố.

မိခင်သည်လမ်း။

ဖခင်သည်နေမင်း။

Sítakluố ma zú lé to.

Ută plihtyě ilye lé to.

ခလုတ်တိုက်သော် ပြန်ဆုတ်မမိ။

ထွေးပြီးတံတွေးပြန်ဝင်ရိုးထုံးစံမရှိ။

Chapter (9)

Dató(IX)

အခန်း(၉)

ပျဉ်းအက္ခရာ(L)လှေကျင့်ခန်းများ

လှေကျင့်ခန်း(၁)

La Le Li Lo Lu Lè Lò Lô Lú

Lá la lǎ

Lé le lě, lé lè lě

Lí li lǐ,

Ló lo lõ, ló lò lõ, ló lô lõ

Lú lu lǔ, lú lú lǔ

lǎ	cliff	ကမ်းပါး။
lǎ	fight with karate,very, so	အလွန်။
lǎ	kite(bird),	သိုင်းကွက်ထုတ်သည်။စွန်ငှက်။
lě	of, place for farm	၏။ (နေရာ) တစ်ခုခု။
lẹ	placenta; afterbirth	(ကလေး) အချင်း။
lě	visit, wander	လျှောက်လည်သည်။
lé	get, reach, chase	မီသည်။
lè	leaf,	အရွက်။
lẹ	warm	နွေးထွေးသော။
lě	moon,month,blind	လ၊ ကန်းသော။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

lě	under	အောက်၌။
lí	vagina	မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်။
li	letter, literature	စာ၊ အနီရောင်။
lĭ	light	လင်းသော။ ရှင်းသော။
lọ	cart	(နွား) လှည်း။
lo	need	လိုအပ်သည်။
lọ	diarrhoea, fence	ဝမ်းလျှောသည်။ ခြံ။
lǒ	mould, invest	(သွန်းလုပ်)တီထွင်သည်။
lộ	stone	ကျောက်။
lò	maggot	လောကကောင်။
lò	black	မည်းသော။
lǒ	consumed, all	ကုန်ခန်းသော။ အားလုံး။
ló	most, best	အလွန်အလွန်။
lụ	grandson, go, die, spin (be working), drive	သားမြစ်၊ သွားသည်။ သေသည်။ လည်သည်။
lŭ	offer, each other (him, her)	လှူသည်။ သူ၊ သူမ၊
lŭ	chase	(နှောက်က)လိုက်သည်။
lŭ	pour (into)	လောင်းထည့်သည်။

Htyětǎlá tǎ dó **lǎ** lọ.

A **lǎ** atakhu.

Lǎ pŭie shyěphú.

A **lě** hé o to.

ရေတံခွန်သည် ကမ်းပါးပေါ်မှ ကျသည်။

သူသိုင်းကွက်ထုတ်သည်။

စွန်ငှက်သည် ကြက်ကလေးကို ဖမ်းစားသည်။

ကိစ္စမရှိဘူး။

Púmuḥ enī kəḵhyě ale .	နွားမသည် သူ့အချင်းကို ပြန်စားသည်။
Kayātaklē lēhtōlēlyə .	လူပုဂ္ဂိုလ်သည် ဟိုနားသည်နား သွားလည်သည်။
A cuó lē kuó thára.	သူ့ဆရာဆီသွားလည်သည်။
A lū lé lū to.	သူ့ကို လိုက်လိုမိဘူး။
Lurè da tahtō lè .	လူရယ် ဖက်ရွက်ခူးသည်။
Çə tōpū alè ryá lă .	အကျီ တစ်ထည် အလွန်နွေးသည်။
Pú tōduó amèthè lě .	နွားတစ်ကောင် မျက်လုံး ကန်းသည်။
Lě lí dó mólě .	ကောင်းကင်တွင် လ သာ နေသည်။
A onyăo dó thò lě .	သူသည် သစ်ပင်အောက်တွင် ထိုင်နေသည်။
Thòrè kŭnī hye lī .	သိုးရယ် ဘောင်းဘီနီ ဝတ်သည်။
Ló tōkhu.	နွားလှည်း တစ်စင်း။
A lo tōcó to.	ဘာမှမလိုအပ်ဘူး။
Wirè lō htá.	ဝီရယ် သည် ထယ်ကို သွန်းလုပ်သည်။
Ló ma apryě.	ကျောက်ခဲသည် မာကျောသည်။
Phèthu ma alò .	မီးသွေးသည် မည်းသည်။
Lò e htwi to.	လောက်သည် ခွေးကိုမစား။
Dī lō kyă hó.	ထမင်းကုန်ပြီ။
Ŭmè ló ná akhō.	ဥမယ် သည် အဖော်များထက်သာသည်။
Kayă lū kyă tōprè.	လူတစ်ယောက်သေသွားသည်။
A lū hó.	(ဘီး)လည်ပြီ။
Prēmò okryá lū kuó tēlŭ.	မုဆိုးမ အလှူ ပေးသည်။
Dōphúsophú cuó lū tēmī.	ရွာသူရွာသားများ အမဲလိုက်သည်။
Cò htuó dī rò lū ithwí.	ထမင်းထုပ်ပြီး လျှင် ဟင်း ထုပ်ပါ။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Luó luô luǒ

luó (iluó)	bury	မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟသည်။
luǒ	ever	အစဉ်အမြဲ။
luô	tread	ချသည်။
luǒ	appear, corpse,	ပေါ်လွင်သည်။ အသုဘ။

Ů *iluó* luǒ dó luǒkhu. အသုဘကို သင်္ချိုင်းတွင် မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟသည်။
 A hyă *luǒ* býě vă. သူသည်ဤနေရာမှာ အမြဲလာသည်။
 Hté ná *luô* ma arě lǔ. အပ်နှင့်အပ်ချည်သည်လိုက်ဖက်ကြ၏။
Luǒ ma athéplò o pǎ to. မသာသည် အသက်မရှိတော့ချေ။
 A *luǒ* hó. ပေါ်လာပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Lwí lwi lwǐ

Lwó lwo lwǒ

lwí	drop, throw	ချသည်။ ဖြူးသည်။ စိုက်သည်။
lwǐ	four	လေးဂဏန်း။
lwó	burnt, escaped	လွှတ်သော။ (မီး) လောင်သည်။
lwo	sloppy, carelessly	ဖြစ်ကတတ်ဆန်း၊ ကျုပ်ကချော်
lwǒ	push	တားသည်။ ဖောက်သည်။
lwǒma	bolt door	တခါးမင်းတုံး ထိုးသည်။

Plyămya *lwí* kukhé. ဝလျားမြာ ပြောင်းဖူးချသည်။
 Phyǔmè htya hó *lwǐ* tǒ. ဖြူးမယ်လေးတန်းရောက်ပြီ။

Mi **lwó** Plěmo takhu. မီးသည် ပလဲမို လက်ကို လောင်သည်။
 Prèlu **lwó** ná tèṭhyě to. လူသည် သေခြင်းတရားနှင့် မလွတ်။
 A mę **lwo** pré. သ ဖြစ်ကတတ်ဆန်းလုပ်သည်။
 Pú **lwǒ**hte kadă. နွား တံခါးပေါက် တိုးသည်။
 A **lwǒ**ma kadă. သူသည် တံခါးမင်းတုံးကို ထိုးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Lyá lyā lyǎ

Lyé lye lyě

lyá	throw(water)	(ရေ) ပက်သည်။
lyǎ	wide,	ကျယ်သော၊ လယ်၊
lyṛ	low, resemble, leak	နိမ့်သော၊ ဆင်တူသည်။ ယိုသည်။
lyǎ	sweat fungi	ညှင်း။
lyṛ	dry river bed,	မြောင်းခြောက်၊
lye(ilye)	lick,	လျက်သည်။
lyṛ	grandchild, old	မြေး၊ ဟောင်းနွမ်းသော။
lyě	got even, untie	ကျေသည်။ ဖြေသည်။

A lyá lúná htyě. သူ့ကို ရေနဲ့ ပက်သည်။
 Surè pré **lyǎ** nyacó. ဆူရယ်၏ တောင်ယာသည် ကျယ်သည်။
 A mę **lyǎ**. သလယ်လုပ်သည်။
 A **lyṛ** aphě. သူသည် သူ့အဖေနှင့် ဆင်တူသည်။
 A thávi **lyṛ** lă. သူ့သီဆိုသည်မှာ နိမ့်သည်။
 Hikhuklwó **lyṛ**. အိမ်ခေါင်မိုး ယိုသည်။

A **lyă** hte. သူညှင်းပေါက်သည်။
Lyă oé lă dó pè ké. ကျွန်တော်တို့ဒေသတွင် မြောင်းအများအပြား ရှိသည်။
A mę buó**lyă**. သူလယ်စပါးစိုက်သည်။
Thòrè **lye** o hó thényă. သိုးရယ်တွင် မြေးငါးယောက်ရှိပြီ။
A **ilyená** apli. သူလျှာနှင့်လျက်သည်။
A **lyě** hó. ကျေသွားပြီ။

Thòthè shyè męhte plihyě.

Dĭklyăhtyě męnguô ŭ phú.

အချဉ်သည် သွားကိုကျိန်းစေ၏။

အချိုသည် ကလေးကိုငိုစေ၏။

Hídû dŭ ma a pă khyé.

Prè cacrŏ ma a ryă shwo.

တုံးသောခါးကိုခုတ်သော် ရုတ်တစ်ရက် ပြတ်တတ်၏။

လူတုံးသည် မဆင်မခြေဘဲ အသားကုန်လုပ်တတ်၏။

Shyěphú okryá a htwŏ klwĭ.

Prè okryá a htwŏ du.

အမိမဲ့သောကြက်သည် အမျိုးပွားစေတတ်၏။

မိဘမဲ့ကလေးသည် လူကြီးဖြစ်တတ်၏။

Chapter (10)

Atóshyé(X)

အခန်း(၁၀)

ဗျည်းအက္ခရာ (M)လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ma Me Mi Mo Mu Mè Mò Mô Mû

Má ma mǎ

Mé me mě, mé mè mě

Mí mi mǐ

Mó mo mǒ, mǒ mò mǒ, mǒ mô mǒ

Mú mu mǔ, mú mù mǔ

má	mole, mark,	မို့။ မှတ်သည်။
mǎ	yes, really	ဟုတ်မှန်သော။
ma	firm, is, are	မြဲသော။ ဖြစ်သည်။
mǎ	joint, node	အဆစ်။
mé	don't	မဟုတ်၊ မလုပ်(ငြင်းသည်)။
mẹ	do, make,	ပြုလုပ်သည်။
me	order	မှာသည်။
mě	wife,(classifiers) fruits of	ဇနီး၊ (သစ်သီး)လုံး။
mé	excellent, strong,	ထူးကဲသော၊ ပြင်းသော၊
mě	drop of liquid	အစက် (အရည်)။

Kayă Lilè Akhăshyékħăryă

mě	son-in-law,	သမက်၊
mi	fire,	မီး။
mĭ	grass, name	မြက်၊ နာမည်။
mĭ	ripe, puss, satisfied	မှည့်သော။ ကျေနပ်သော။
mọ	love, gong, comfortable	ချစ်သည်။ မောင်း၊ အဆင်ပြေသည်။
mǒ	open	ပွင့်သော။
mó	sky,	ကောင်းကင်၊
mǒ	plants, trees, the sun	အပင်။ အပင်(သစ်ပင်)။ နေ။
mò	trust	မှီခိုအားထားသည်
mǒ	quick,	မြန်မြန်။
mǒ	bake(limestone)	(ထုံး) ဖုတ်သည်။
mú	that (place, time)	ဟိုမှာ၊ ဟိုတုန်း။
mų	group	အုပ်စု၊ အဖွဲ့။
mŭ	unripe	မမှည့်သော။
mŕe	feed (spoonfeed)	ခွံကျွေးသည်။
mŭ	powder	အမှုန့်။
mŭ	drunk	(အရက်၊ ခေါင်) မူးသော။
mŭ	township, hour	မြို့နယ်၊ အချိန်နာရီ။
mŭ	hit,	ရိုက်သည်။

A **má** o dó amèthè lọ. သူ့မျက်နှာပေါ်တွင် မှဲ့တစ်လုံး ရသည်။

A **ma** lă. မြသည်။

Vè **mă** o é lă. ဝါးအဆစ် အများအပြားရှိသည်။

Me <i>mě</i> .	မလုပ်နဲ့။
A <i>mę</i> tẹmę tónyě mǒhé.	သူ့အလုပ်တစ်နေ့ကုန် လုပ်သည်။
A <i>mě</i> mwĩná Děmè.	သူ့မိန်းမ နာမည် ဒေးမယ်ဖြစ်သည်။
Takhyáthè tǒmě.	သရက်သီးတစ်လုံး။
Htyěyǎ <i>mé</i> lǎ.	ခေါင်ရည်အလွန်ပြင်းသည်။
Htyě tǒmě.	ရေတစ်စက်။
A htuthé nǐlǎ <i>amě</i> .	သူသည် သူ့သမက်ကို ချီးမွမ်းသည်။
Mi kyǎ to.	မီး မလောင်ဘူး။
A <i>mĩ</i> hte hó.	သူ့ပြည်တည်နာ မှည့်ပြီ။
Thòdèthè <i>mĩ</i> byǎ hó.	သံပုရာသီး မှည့်ပြီ။
Kǔrè thé <i>mĩ</i> lǔ to.	ကူးရယ်သည် သူ့ကို မကျေနပ်ပေ။
Phyàrè <i>mǒ</i> Htímè.	ဖျရယ်သည် ထီးမယ်ကို ချစ်သည်။
Dò <i>mǒ</i> rò ilě.	မောင်းတီးရင်း ကကြမယ်။
Kadǎ <i>mǒ</i> pré.	တံခါး ပွငနေသည်။
Ů duzǎ tatò ná <i>mǒ</i> to.	ကောင်းကင်ထိအောင် မချမ်းသာနိုင်ပေ။
Dǒcě <i>mò</i> dǒphúsophú.	ရွာသူကြီးသည် ရွာသားကို အားကိုး၏။
Me <i>mǒ</i> .	မြန်မြန်လုပ်။
A <i>mǒ</i> htwí.	သူ ထုံးဖုတ်သည်။
Múnukhě .	ဟိုတုန်းက။
Klyě kǎ nyěmụ.	ရဲဘော်နှစ်ဖွဲ့လာသည်။
A thè <i>mũ</i> pǎ.	အသီး မမှည့်သေးဘူး။
Muǒ <i>mũ</i> e aphú dǐ.	မခင်သည် သားငယ်ကို ထမင်းခွံ့ကျွေးသည်။
Hemú .	မြေမှုန့်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

Cyăřè ö **mu** htyěyă. ကျားရယ် ခေါင်ရည်မူးသည်။
 Phõrè **mu**thyě rú. ဖားရယ်သည်မြွေကို ရက်သတ်သည်။
 Nyě**mu** bè hó. နဝနာရီထိုးပြီ။
 A o dó Dímóso v**mu** kǔ. သူသည်ဒီးမော့ဆိုမြို့နယ်တွင် နေထိုင်သည်။
 A **mu** lǔ ná ikwo. သူ့ကိုတုတ်ဖြင့်ရိုက်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Muó muô muǒ

muó	mother	မိခင်။
muóphě	parent	မိဘ။
muô	mom	အမေ။

Vă **muô** monı lă vă. ကျွန်တော့်အမေသည် ကျွန်တော့်ကို ချစ်သည်။
 Bè bezúbenyă **muô**phě. မိဘကို ရိုသေလေးစားရမည်။
Muô dyéõnú aphú. မိခင်သည်သားကို နို့တိုက်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Mwı mwi mwı

Mwó mwo mwǒ

mwı	name	နာမည်။
mwó	pillow	ခေါင်းအုံး။
mwô	block(underneath)	အောက်တွင်ခုသည်။
mwǒ	clean	ရှင်းသန့်သော။

A *mwĩ* ná Phǎmè. သူ့နာမည်က ဖားမယ်ဖြစ်သည်။
 A omyě ná *mwó*. သူခေါင်းအုံးခုအိပ်သည်။
Mwó mòtòcǎ khya. မော်တော်ကားဘီး ခုထား။
 A *mwǒ*plǐ hó. သန့်ရှင်းသန့်ရပ်ပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Myá mya myǎ
 Myé mye myě
 Myó myo myǒ

myá	look, see	ကြည့်သည်။
mya	Burman	ဗမာလူမျိုး။
myǎ	section of bamboo	ဝါးမောက်။
myěcô	race, nationality	လူမျိုး။

A *myá* rò amyáhtye. သူကြည့်တော့ သူတွေ့တယ်။
 A hébècyǎ *mya* ngó to. သူ ဗမာစကား မပြောတတ်ဘူး။
 A dyá htyěná *myǎ*. သူသည်ရေကိုဝါးမောက်နှင့်ခပ်သည်။
 Prèlu *myěcô* oé lǎ dó hekhu. ကမ္ဘာပေါ်တွင်လူမျိုးအများအပြားရှိသည်။

Tamyě ná akǒ.

Prèmò ná aprǐ.

ကကန်းကောင်သည် အခွံရှိမှသာ တင့်တယ်၏။
 မိန်းမတို့သည် ကုဋေရှိမှတင့်တယ်၏။

Chapter (11)

Shyétôtó(XI)

အခန်း(၁၁)

ပျဉ်းအက္ခရာ (N) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Na Ne Ni No Nu Nè Nò Nô Nû

Ná na nă

Né ne ně, né nè ně

Ní ni nǐ

Nó no nõ, nó nò nõ, nó nô nõ

Nú nu nŭ, nú nû nŭ

ná	and	နှင့်။
na	year, age	နှစ်၊ အသက်။
nă	brother-in-law	ယောက်ဖ။
né	witch, ghost, body	စုန်း။ ခန္ဓာကိုယ်။
nĕ	body	ခန္ဓာကိုယ်။
ne	beforehand, miss	ကြို၍။ ယူဆသည်။ သတိရသည်။
né	sword	ခါးရှည်။
nĕ	you	သင်။
ní	mix,	နယ်သည်။
nǐ	get, gain, melodious	ရရှိသည်။ ဖြစ်သည်။ သာယာသော။

nĭlè	tea	လက်ဖက်။
nó	withered, mire,	ညှိုးနွမ်းသော။ နွံတော။
no	later	နောက်ကျသည်။
nó	been,swig, tilt,	ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ။ တစ်မော့သောက်သည်။
nò	fight	ခွေသည်။
nò	horn	ဦးချို။
nǒ	ask to do, order	ခိုင်းသည်။
nǒe	use	အသုံးပြုသည်။
nú	breast	သားမြတ်။
nũ	urge, induce, goad	စေ့ဆော်သည်။ တိုက်တွန်းသည်။

Vă **ná** nè bè məcwǒ lǔ. သင်နှင့် ကျွန်ုပ် ကူညီကြရမည်။
 Nè **na** du lě htǔ dǔ pǎ nǐ. သင် သက်တော်ရာကျော် ရှည်ပါစေ။
 Vă **nǎ** ma mirè. ကျွန်တော့်ယောက်ဖသည် မိရယ်ဖြစ်သည်။
 A thěisě **né** lě. သူသည်စုန်းကိုကြောက်သည်။
 Né ma **aně**byacè o ǎ? စုန်းတွင် ခန္ဓာကိုယရှိလား။
 A be-o **ne** ucě. သသည်အမွေကို ကြိုတင်ထားရှိသည်။
 A ne **nǐ** lǎ aphě. သူသည် သူ့အဖေကို သတိရသည်။
 A sǎnǐ **né** tǒbè. သူသည် ဓါးရှည်တစ်လက်ကို လွယ်ထားသည်။
Nè **nǐ**bè itě? သင် ဘာရလဲ။
 A **nǐ-e** dǐ. သူ ထမင်း နယ်စားသည်။
 A irǒ **ni** lǎ. သူ (တေး)ဆိုတာ လှတယ်။
 A ida **nĭlè**. သူလက်ဖက် ခူးသည်။

- Tèphō **nó** kyă hó. ပန်းပွင့်ညှိုးနွမ်းသွားပြီ။
 A o **no** vă. သူသည်ကျွန်တော့်ထက်နောက်ကျမွေးသည်။
 A **nō** ō htyě. သူသည်ရေကိုတစ်မော့သောက်သည်။
 Pú **nò** khyě lǔ. နွားခွေကြသည်။
 Pú**nò**. နွားဦးချို။
 A **nō** vă. သူကျွန်တော့်ကိုခိုင်းသည်။
Nōe nıryá lisăšě. ကျမ်းစာကိုကောင်းကောင်းအသုံးပြုပါ။
 A **nűe nűő** vă. သူသည်ကျွန်တော့်ကိုအတင်းစားခိုင်းသောက်ခိုင်းသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Nuó nuô nuǒ

nuô	particle, nod	ဝါစင်္ဂံ။ ခေါင်းညိတ်သည်။
nuǒhtyě	milk	နို့ရည်။
nuô	smell, odour,	အနံ့။
nuôsu	debt,	အကြေး။
nuǒ	enter	ဝင်သည်။

- A **nuô** akhukló. သူခေါင်းညိတ်သည်။
 Pú **nuǒhtyě**. နွားနို့ရည်။
 A **nuômyá** lă. အနံ့ဆိုးသည်။
 A **nuôsu** o é lă. သူအကြေးများစွာရှိသည်။
 Kěre **nuǒ** dó taré kǔ. ကေးရယ်သည်ခြံထဲဝင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Nwí nwi nwí

Nwó nwo nwó

nwí	week	သီတင်းပတ်။
nwó	choose	ရွေးချယ်သည်။

Tôn**wí** ma a o lwíthwótônyě. တစ်ပတ်တွင် ခုနစ်ရက်ရှိသည်။
 Jesű **nwó**htya Petru. ယေရူးသည် ပေတရုကို ရွေးကောက်သည်။
 Sòmè **nwó** huǒkhămè. ဆော်မယ်သည် ဆန်ကွဲကို ရွေးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

nyá nya nyǎ

nyé nye nyě

nyá	back, wear belt, fear, respect	ကျောကုန်း။ ပတ်သည်။ ကြောက်ရွံ့ရိသေသည်။
nyáhtó	belt	ခါးပတ်။
nya	surely, really	တကယ်။
nyǎ	five	ငါးဂဏန်း။
nyé	tight	ကျပ်သော။
nyénu	long time ago	ရှေးရှေးက။
nyě	day	နေ့ရက်။
nyě	two, long(time)	နှစ်ဂဏန်း၊ (အချိန်) ကြာသော။

Né o dó lǔ **nyá**khu. ခါးမြှောင်သည် သူ့ကျောကုန်းပေါ်တွင် ရှိသည်။

A **nyă** ũdu to. သူသည်လူကြီးကိုမရှိသေပေ။
 Bŭrè **nyání nyáhtó**. ဘူးရယ်ခါးပတ်ပတ်သည်။
 A me **nya**. သူတကယ်လုပ်သည်။
 A **nyé** lă. တင်းကျပ်သည်။
 Yě **tônyě** ma mŏ **bányě** tě? ဒနေဘာနေလဲ။
Nyěmŏ lă vă gně. ဤနေသည်ကျွန်တော်အတွက်ပျော်စရာကောင်းသည်။
 A hyă to **nyěnyě** hó. သူ မလာတာ နှစ်ရက်ရှိပြီ။
 Myáhtye nè to **anyě** lă hó. မင်းကိုမတွေ့တာ အတော်ကြာသွားပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Nga Nge Ngi Ngo Ngu Ngè Ngò Ngú
 Ngá nga ngă
 Ngé nge ngě, ngé ngè ngě
 Ngó ngo ngŏ, ngó ngò ngŏ
 Ngú ngu ngŭ, ngú ngú ngŭ

ngara	evil, punishment	အကုသုလ်ရီ။
nga	bow (head), droop	(ခေါင်း)ညွတ်သည်။
ngě	banana tree	ငှက်ပျောပင်။
ngŏ	langauge, word	ဘာသာစကား။ စကားလုံး။
ngó	dizzy, giddy	(ခေါင်း) မှူးသည်။
ngò	bow, nod	(ခေါင်း) ညိတ်သည်။
ngŭ(ingŭ)	roast	လှော်သည်၊ ကြော်သည်။
ngų	price	တန်ဖိုး။

- A *nga* akyăbǒ. သူလည်ပင်းညွတ်ကျသည်။
- A isó *ngě*. သူငှက်ပျောပင်စိုက်သည်။
- A hébè kayă *ngó*. သူကယားစကားပြောသည်။
- A *ngó* vǎ khukló. ကျွန်တော်ခေါင်းမှူးသည်။
- A *ngò* akhukló. သူခေါင်းညိတ်သည်။
- A *ngú* kóbǐthú. သူမြေပဲလှော်သည်။
- A *ngu* du. ဈေးကြီးသည်။
- A *ingu* kukhé. သူပြောင်းဖူးလှော်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Nguó nguô nguǒ

nguó(nguô)	cry, sob, weep	ငိုသည်။
------------	----------------	---------

Pacě *nguó*. ကလေးငိုသည်။

Dǒcě mọ khǒ ma adǒ du.

Khwí mọ khǒ ma aké lyá.

ခင်မင်စွာဆက်ဆံတတ်သော သူကြီးသည် ရွာကြီး၏။
 ကောင်းစွာအုပ်ချုပ်တတ် မင်းသည် တိုင်းပြည်သာယာ၏။

Sǒdǒ khwí rò htyělukětǔ.

Sǒdǒ dǒcě rò dǒso pyékyă.

တစ်ပည့်ရှင်မင်းမရှိလျှင် ပြည်ပျက်၏။
 ရွာသူကြီးမရှိလျှင် ရွာပျက်၏။

O lǔ phú tôphu dǐku.

O lǔ phú tôkló dǐcò.

ဒီးကူထုပ်တစ်ထုပ်ကဲ့သို့ စည်းလုံးပါ။
 ထမင်းထုပ်တစ်ထုပ်ကဲ့သို့ တစ်လုံးတစ်ဝဖြစ်ပါ။

Chapter (12)

Shyényětó(XII)

အခန်း(၁၂)

ဗျည်းအက္ခရာ (P) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Pa Pe Pi Po Pu Pè Pò Pô Pú

Pá pa pǎ

Pé pe pě, pė pè pĕ

Pí pi pĩ

Pó po pǒ, pŏ pò pǒ, pŏ pô pŏ

Pú pu pũ, pŭ pû pũ

pá	leap, jump	ခုန်သည်။
pǎ	cut	ခုတ်သည်။
pǎ	future marker	အံ့၊ လိမ့်မည်။
pė	win, goat,	အောင်မြင်သည်။
pĕ	united	ညီသော၊ ညီညွတ်သော။
pė	dumb, bamboo basket	ဆွံ့အသော။ ခြင်းတောင်းတစ်မျိုး။
pè	we	ကျွန်ုပ်တို့။
pí	flute	ပလွေ။
pi	carry (on back)	လွယ်သည်။ ပိုးသည်။

pǐ	press, (flute)	ဖိသည်၊ နှိပ်သည်။
pǐ̌	go off (lights)	(မီး)ငြိမ်းသည်၊ (မျက်စိ)စပ်သည်။
pṛ	again,	ထပ်၍။
pṛ	prison, cage, name	လှောင်အိမ်ထောင်၊ မှည့်ခေါ်သည်။
pṛ	explode	ပေါက်ကွဲသည်။
pò	enough	လုံလောက်သော။
pṛ	pot, strike, hit, beat	အား၊ (စပါး)ပုတ်သည်။
pṛ̌	lean	မှီသည်။
pṛ̌	cow	နွား။
pṛ̌	barrel, let	စည်ပိုင်း၊ ပီပီ။ ပါစေ။
pṛ̌	seek,	ရှာဖွေသည်။
pṛ̌	arrest, catch	ဖမ်းသည်။
pṛ̌	(classifiers) of clothes	တစ်ထည်၊ နှစ်ထည် စသည်...။

- Di **pṛ̌**. ဖားခုန်သည်။
- Pṛ̌** thòphú rò zó. သစ်ပင်ခုတ်လျှင် ဆွဲရသည်။
- Pṛ̌** nṛ ma atakṛ. ဆိတ်ဦးချိုသည် ကောက်သည်။
- Hekhălṛ **pṛ̌** lă. မြေနေရာညီသည်။
- Kayă **pṛ̌** ma o dṛ **pṛ̌**kṛ. လူနံ့သည် တောင်းထဲတွင်နေသည်။
- Pṛ̌ uó **pṛ̌** pṛ̌. ကျွန်ုပ်တို့ ပလွေမှုတ်ကြမည်။
- Hórè uó cyṛ lă **pṛ̌**. ဟိုရယ် သည် ပလွေ မှုတ်တတ်သည်။
- Irè **pṛ̌**í aphú. အီရယ်သည် သူ့သားကို ပိုးသည်။
- A **pṛ̌** vṛ mèthè. ကျွန်တော် မျက်လုံးစပ်သည်။

Mi pĭ kyă.	မီးငြိမ်းသွားသည်။
O pô taki.	နည်းနည်း ထပ်၍ နေပေးပါ။
A pò hò.	တော်ပြီ။
Htyá o dó htyá pô kŭ.	ဝက်သည် ဝက်ခြံတွင်ရှိသည်။
Vă níhuô sĭgna pô .	ကျွန်တော် သေနတ်သံကြားသည်။
Kayă pò buó.	လူများ စပါးပုတ်ကြသည်။
Dĭ pò .	ထမင်းအိုး။
Lĭmya pò htya dó dó lə.	လိမြာသည် နံရံပေါ်တွင် မှီသည်။
Htyě o dó pŭ kŭ.	ရေသည် စည်ပိုင်းထဲတွင် ရသည်။
A pŭ lŭ tètĥú.	သအုပြစ်ကို ရှာသည်။
Pŭ nò khyě lŭ.	နွားခွေကြသည်။
Klyěvĭkŭ pŭ prèehuô.	ရများသည် သူခိုးကို ဖမ်းသည်။
Çă tò pŭ .	အကျီ တစ်ထည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Pla Ple Pli Plo Plu plè plò plô plú
Plá plá plă
Plé ple plě, plé plè plě
Plí pli plĭ,
Pló plo plǒ, pló plò plǒ
Plú plu plŭ, plú plú plŭ

plá	compensate,softened	လျော်သည်။ နှူးသည်။
plă	arm	လက်မောင်း။
plé	jinx	ကံနိမ့်စေသည်။
plé	bat,	လင်းနို့။
plé	arrow, measure,	မြား၊ တိုင်းသည်။
plè	between, joint	အတွင်း၊ အကြား။
Plí	spank, hit, beat	ရိုက်သည်။
plì	tongue	လျှာ။
plǐ	clean	သန့်ရှင်းသော။
plọ	bamboo basket	ဝါးသေတ္တာတစ်မျိုး။
plǒ	have a puncture, understand	ပေါက်သော၊ အဆင်ပြေသော
pló	combine, together	ပေါင်းစပ်သည်၊ အတူတကွ။
plǒ	rub, paint,	လိမ်းကျံသည်။ ပွတ်သည်။
plò	ball object, mound	အလုံး၊ တောင်ပို့။
plú	punch	ထိုးကျိတ်သည်။
plụ	(classifiers)	မျိုးတူအုပ်စုခွဲ (အစု၊ အပုံ)
plú	accomplished	ပြီးမြောက်သော။
plǔ	ground bee, cover	ပျား၊ မြေဖိုသည်။

Lărè **plá** hí asu to.

လားရယ် သူ့အကြွေးကို မဆပ်သေးဘူး။

Běmè **plă** laké kyă.

ဘဲမယ် လက်မောင်း ကျိုးသွားသည်။

Aplé rò vă khé bè to.

ကံခေလို့ ကျွန်တော်ပစ် မထိဘူး။

Plé tôbè.

လင်းနို့တစ်ကောင်။

Vă phuõ khé cyă **plĕ**. ကျွန်တော့်အဖိုးမြှားပစ်တတ်သည်။
 Săre **plí** lúná iplí. ဆားရယ်သည် သူ့ကိုတုတ်နှင့် ရိုက်သည်။
Plĭ ma akrwí o to. လျှာသည်အရိုးမရှိ။
 A **plĭ** hó. သန့်ရှင်းသွားပြီ။
 A be ikĕ dó **plō** kŭ. သူသည်စောင်ကိုဝါးသေတ္တာထဲတွင် ထည့်သည်။
 A **plō** kyă hó. ပေါက်သွားပြီ။
 A **plō** vă tôphó to. ငါဘာမှအဆင်မပြေဘူး။
 A **plō** tĕkhu. သူဆေးလိမ်းသည်။
 Tĕkhu thuõ**plò**. ဆေးသုံးလုံး။
 Plúre **plú** lŭ. ပလုရယ်သူ့ကိုထိုးသည်။
 Tamá o thuõ**plu**. သဲသုံးပုံရှိသည်။
 A **plú** lõplí hó. အားလုံးပြီးဆုံးသွားပြီ။
Plŭdu o tôcô. ပျားကြီးတစ်အုံရှိသည်။
 A **iplŭ** rŭ dó helĕ. သူသည်ငွေကိုမြေအောက်တွင်မြှုပ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Pluó pluô pluõ

pluõ (ipluõ)	soak	စိမ်သည်။
--------------	------	----------

A **pluõ** huõ. သူဆန်စိမ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Plwó plwo plwõ

plwõ	let go, untie	လွှတ်သည်။
plwó	take off	စပ်သည်။ ချွတ်သည်

A **plwǒ** kyǎ pú. သူနွားလွတ်သည်။
Plwó kyǎ khuphá. ဖိနပ်ချွတ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၅)

Plyá plya plyǎ
 Plye plye plyě

plyǎ	spank, hit	ရိုက်ပုတ်သည်။
plya	wild	ရိုင်းသော၊ ပါးသော။
plyǎ	tendril	အညွန့်၊ အငုံ။
plyé	insert through	လျှိုဝင်သည်။
plye	string, rope	ကြိုး။

A **plyǎ** lǔ khǎlishyé. သူ့ပါးကိုရိုက်သည်။
 Tathí tǒduǎ **aplya** lǎ. [မင်းတစ်ကောင်ပါးနပ်သည်။
 Luǒhě **plyǎ** twǒ lǎ. ဇရုံညွန့်လှသည်။
 A **plyénu**ǒ dǒ akǔ. သူသည်အပေါက်ထဲသို့လျှိုဝင်သည်။
 Pacě **dībǒplye** htǔ lǎ. ကလေးချက်ကြိုးရှည်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၆)

Pra Pre Pri Pro Pru Prè Prò Prô Prú
 Prá pra prä
 Pré pre přě, pré prè přě
 Pró pro prǒ, pró prò prǒ, prǒ prô prǒ
 Prú pru prů, prů prú prů

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

prá	pluck	ခုးသည်၊ ချွေသည်။
pra	sound, voice	(အသံ)ထွက်သည်။
pră	operate, cut open	ခွဲစိပ်သည်။
pră	intestines	အူသိမ်။
pré	Shan	ရှမ်းလူမျိုး
pré	farm, (particle)	ခြံ၊ ယာ၊ ဝါကျအဆုံးသတ်ဝါစင်္ဂ။
pré(prè)	parent-in-law, ripe,	ယောက်ခမ၊ ရင့်သော။
prè	person	လူပုဂ္ဂိုလ်၊
prě	ore	ခဲ၊ သတ္တု၊
pro	unite	စည်းလုံးသည်။
pro	powerful	တန်ခိုးရှိသော။
prö	stroke, make lines	ပွတ်သပ်သည်။ လိုင်းဖော်သည်။
pró	crush, trample,	နှင်းသည်။ ထောင်းသည်။
prò	drop	ချသည်။
prǒ	gaping	(အပင်) ကျဲသော၊ ပါးသော။
prú	scatter	ကြဲချသည်။
prů	huge	တုတ်သော၊ ကြီးသော။

Nyămya **prá** maktlâlè. ညားမြာ မကျည်းရွက် ခူးသည်။
 Ze **pra** hó. ပုဇင်းကောင် အော်ပြီ။
 Tèkhuthárádu **pră** phuǒ. ဆရာဝန်ကြီးသည်သူ့ မိုက်ကို ခွဲစိပ်သည်။
 Tèkhuthará **pră** lǔ **pră**. ဆရာဝန်သည်သူ့ အူကို ခွဲစိပ်သည်။
Prè dó atèthíphé oló ma nè hó. အသိပညာ အရှိဆုံးကမင်းပဲ။

A cuó ikhû **prě** dó Mòchí. သမော်ချီးတွင်ခဲသွားတူးသည်။
 A **pré** lyá lă. သူ့တောင်ယာကျယ်သည်။
 A **pré** né mọ to. သူ့ယောက်ခမနေမကောင်းဘူး။
Prèpro e kukhé. ပရောဖက်ပြောငှားဖူးစားသည်။
 Cuó **pró** lū. အတူသွားရအောင်။
 A **pró** paá. ရွံ့ဗွတ်ထဲနင်း။
 Lumè **pròt**ă kru. လူမယ်သည်ထင်းကိုပုံချထားသည်။
 A iluó **prǒ** lă kóbĭkrǒ. သူသည်ပဲစိမ်းငုံကိုကျဲကျဲစိုက်သည်။
 Thúma **prúe** shyě sè. သူ့မာသည်ကြက်စာကိုကြွေးသည်။
 Vèklŭ tahe ad**prŭ** lă. ဝါးလုံးများတုတ်ကောင်းသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၇)

Pryá pryá pryá
 Pryé pryé pryé

pryá	vomit	အန်သည်။
prya	tassel	ပန်းဖွား။
pryă	fast, quick, hole	မြန်သော။ မြေတွင်း။
pryé	particles, bit	အမုန်များ၊ အစအန။
pryě	hard, drain	မာသော၊ (ရေ)စစ်သည်။

Kŭrè **pryá**. ကူးရယ်အန်သည်။
 Hye kayă ma **aprya** o. ကယားဘောင်းဘီတွင်ပန်းဖွားရှိသည်။
 A klya **pryă** lă. သအပြေးသန်သည်။
 Pŭ khě tăśú **pryă** kŭ. နွားသည်မြေတွင်းထဲတွင်မြေကျံသည်။

A khuklô **pryĕ** lâ. သူခေါင်းအလွန်မာသည်။
 A **pryĕtă** htyĕ. သူ ရေစစ်ချသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၈)

Puó puô puô

puô	younger	အငယ်။ ငယ်ရွယ်သော။
puô	suck in the mouth	ငုံထားသည်။
puô	in the first place	ဦးဦးဖျားဖျား။ ဈေးဦးပေါက်။

Èthí ma **apuô** ná vyă lă. သူတုညီအစ်ကိုများ ဖြစ်ကြသည်။
 Hèrè **puô**ní thèsŭplò. ဟဲရယ်သကြားလုံးငုံထားသည်။
 Kayă takruô **epuô** dĭ. လူများကောက်သစ်စားကြသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၉)

Pwé pwè pwĕ
 Pwí pwi pwĭ
 Pwó pwo pwô

pwĕ	celebration	ပွဲ။
pwĭ	nest	အသိုက်။
pwĭ	tithe	ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့။
pwô	every, complete	အသီးသီး၊ ယောက်စီ၊ ခုစီ။ စုံသည်။

Htup**pwĭ**. ငှက်သိုက်။
 Shyé**pwĭtôpwĭ**. ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့။
 Kayă **pwô** hó. လူစုံပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၀)

Pyá pya pyă

Pyé pye pyě,

pyá	difficult	ခက်ခဲသော။
pya	gristle, tendon	အရွတ်။
pyă	bottle	ပုလင်း။
pyă	broken	ပဲ့သော။
pyé	break down	ပျက်သော။
pye	hive	အအုံ။
pyě	bag	လွယ်အိတ်။

Kí nǐbè rǔ ma **apyá** lă.

ပိုက်ဆံရရန် ခက်ခဲသည်။

Apya ma azwǒ.

အရွက်သည် မာသည်။

Thě̀rè khău **pyă**.

သဲရယ် နှုတ်ခမ်း ပဲ့သည်။

Pòhe tòmě ma akhudó **pyă**.

မြေအိုးတစ်လုံး အဖုံး ပဲ့သည်။

A mòtòcǎ **pyé** kyă.

သူ့ကား ပျက်သွားသည်။

A sǎní **pyě** rò a cuó sidǒ.

သူ့လွယ်အိတ်လွယ်ပြီး ခရီးသွားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၁)

Pha Phe Phi Pho Phu Phè Phò Phô Phú

Phá pha phă

Phé phè phě, phí phi phǐ

Phó pho phǒ, phó phò phǒ, phó phô phǒ

Phú phu phǔ, phú phû phǔ

Kayă Lilè Akhăshyékħăryă

phá	skin, play card	သားရေ၊ ဖဲ။
pha	throw (flowers)	(ပန်း) ပက်သည်။
phă	rubbed loin	(ပေါင်) ပွန်းသော။
phé	break, split	ကွဲအက်သော၊ ခွဲသည်။
phè	peel	လှန်သည်။
phě	father	ဖခင်။
phĩ	husk	ဖွဲကြမ်း၊ အခွံ။
pho	(classifiers) place	နေရာ။
phõ	flower, cook	ပွင့်လန်းသည်။ ချက်သည်။
phõkí	<i>title addressing to Catholic religion and priests</i>	ကက်သလစ်ဘုန်းတော်ကြီး၊ ကက်သလစ်ဘာသာ။
phǒ	fly	ယင်ကောင်။
phú	child, as, like	သား၊ ကဲ့သို့။
phu	connect, (pairs, sets clusters of things)	ဆက်သည်။ တိသည်။ တွဲ၊ ဖူး။
phũ	fade, mild, not strong	(အာနိသင်) ပြယ်သည်။ (ခေါင်) ပေါ့သည်။
phú	fibre inside bamboo	ဝါးအတွင်းသားအမျှင်။
phû	near, close	နီးစပ်သော။
phũ	rub with hand	လက်နှင့်ပွတ်သည်။

Nyărè **phábè** zyebe lă. ညားရယ်အသားအရေလှသည်။

Takhyě **phá** ma angụ o. ချေသားရေဈေးရှိသည်။

Ŭ khǒmǎ̀rò a **pha** tẹphǒ. လက်ထပ်ပွဲတွင် သူ ပန်းပက်သည်။

- Săphě khya **phă** kyă. ဆားဖဲ ပေါင် ပွန်းသွားသည်။
 Bě **phé** kyă. ခွက် ကွဲသွားသည်။
 Phě **phé** vè. အဖေ ဝါးခွဲသည်။
Phĩ kuǒ kuǒná kélathé. ဖွဲသည်လေနှင့်အတူ လွင့်သွားသည်။
 A **phǒ** dĩ. သူထမင်းချက်သည်။
Phǒ tǒbè. ယင်ကောင်တစ်ကောင်။
Aphú mɛ phú aphě hé nuǒ. သူ့ဖခင်ပြောသည်အတိုင်းသူ့သားက လုပ်သည်။
 Dĩku nyă**phu**. ဒီးကူ ငါးဖူ။
 Htyěyă **phũ** lă. ခေါင်ရည်ပေါ့သည်။
 Tèkhu **phũ**kyă hǒ. ဆေးအာနိသင် ပြယ်သွားပြီ။
 A o **phũ**ná vǎ pré. သူသည်ကျွန်တော်နှင့် အနေနီးသည်။
 A **phũ** vǎ khuklǒ. သူသည်ကျွန်တော့်ခေါင်းကို ပွတ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၃)

Phuǒ phuǒ phuǒ

phuǒ	clean, (times)	သန့်စင်သော။ အကြိမ်ပေါင်း။
phuǒ	short	တိုသော၊ ပုသော။
phuǒ	stomach, grandfather	အစာအိမ်။ အဖိုး။

- Mima ishuǒ **phuǒ** ca. မိမာ အကျီ လျှော်ဖွပ်သည်။
 A sá hté tǒ**phuǒ**. သူ ဆေးတစ်ကြိမ် ထိုးသည်။
 A **phuǒ** klǒná Phǎmè. သူသည် ဖားမယ်ထက်ပု၏။
 A prǎ **aphuǒ**. သူ့အစာအိမ်ကို ခွဲစိပ်သည်။
Phuǒ monǎ alye. အဖိုးသည် သူ့မြေးကိုချစ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၄)

Phwí phwi phwĩ

phwĩ	light	ပေါ့ပါးသော။
------	-------	-------------

Iyá **phwĩ** pré. ထမ်းပိုးပေါ့သည်။

A **phwĩ** hó vă théplò. ကျွန်တော်စိတ်ပေါ့သွားပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁၅)

Phyá phya phyă

Phyé phye phyě

phyá	hug, gather	ဖက်သည်။ စုသည်။
phyă	branch	အကိုင်း။
phyé	take	ယူသည်။
phye	(classifiers) one shoe etc...	အခုရေစသည်ဖြင့် . . .
phyě	grandmother	အဖွား။

Zǝmuǝ **phyá** ní aphú. မြောက်မသည် သူ့ကလေးကို ပွေ့ချီသည်။

Thò tǝbǝ **aphyă** o to. သစ်ပင်တစ်ပင် အကိုင်း မရှိဘူး။

A **phyé** vă pyě. သူသည် ကျွန်တော့်လွယ်အိတ်ကို ယူသည်။

Dǝku tǝ**phye**. ဒီးကူတစ်ခု။

A **phyě** mǝ níłă lǝ. သူ့အဖွားသူ့ကို သိပ်ချစ်သည်။

Chapter (13)

Shyétuôţó(XIII)

အခန်း(၁၃)

ဗျည်းအက္ခရာ(R)လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ra Re Ri Ro Ru Rè Rò Rô Rú

Rá ra ră

Ré re řě, ré rè řě

Rí ri ří

Ró ro rǒ, ró rò rǒ, ró rô rǒ

Rú ru rŭ, rú rŭ rŭ

ra	make fence	ကာသည်။
ră	write, deposit	ရေးသည်။ အရင်းအနှီး။
ré	pack up, keep	(ပစ္စည်း)သိမ်းသည်။
řé	firstly	အလျင်၊
re	strength,	ခွန်အား။
re	sediment,	အနည်။ အစ။
řé(řè)	shelf, stage, dais	စင်၊ စင်မြင့်။
řě	agreeable	လိုက်ဖက်သော၊ တည့်သော။
rí	thousand	ထောင်ဂဏန်း။
rŭ	covered, good, healthy	လုံသော။ သန့်သော။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

rı́	rattan	ကြိမ်ပင်။
ró	together, many	အတူတကွ။ အများအပြား။
rọ	early	စောသော။
rǒ	room, morning	အခန်း၊ မနက်။
rṓ	worm eaten	ပိုးထိုးသည်။
rò (ró)	therefore,	ထိုနောက်
rò	avoid,	ရှောင်ရှားသည်။
rǒ	rib	နံရိုး။
rı́	snake	မြွေ။
rų	loosen,	ဆွသည်။ ထိုးသည်။
rı́	be run over, fester,	ကြိတ်သည်။ (အနာ) ရင်းသည်။
rǔ	cash, money, silver	ငွေ၊ ပိုက်ဆံ။

Bírè **ra** taré. ဘရယ် ခြံကာသည်။
 Hèrè **ra** li. ဟဲရယ် စာရေးသည်။
 A **ré** atămuḡtătè. သူ့ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို သိမ်းနေသည်။
 Mèmo o **rená** Nèrè. မယ်မိုသည် နဲရယ်ထက် အလျင်မွေးသည်။
 A **re** o dó bě kǔ. ခွက်ထဲတွင် အနည်ရှိသည်။
 Tètȳăřé. ယဇ်ပူဇော်ရာစင်။
 Htwizye **řená** ithyathè. ခွေးသားသည် မက်ခါသီးနှင့် လိုက်၏။
 A rǔzye ocó abérı́. သူ့ဒဂီး ထောင်ဂဏန်းရှိသည်။
 Ngàrè buó **ri** lâ. ငါ့ရယ် စပါး သန်သည်။
 Shyě **ri** to. ကြက်ရိုး နိမိတ် မကောင်းဘူး။

Cuó**ř**ó khě**ř**ó lǔ. အတူတူသားလာကြ။
 Shyě i-u **ř**omú cǒ. မနက်စောစောတွင်ကြက်တွန်သည်။
 Thará ithwó li to nyě**ř**ó hǒ. ဆရာစာမသင်တာနစ်မနက်ရှိပြီ။
Rò**ň**í tẹswítẹsě. ရောဂါကိုရှောင်ပါ။
 A khébè lǔ **ř**ǒ. သူဝမ်းဗိုက်ကိုပစ်ထိသည်။
Rú**ř**alya thuòhtyě ma akyạ. စပါးကြီးသည်ခြေသည်ရှားပါးသည်။
Ru mi-i. မီးစာကိုရှင်းလင်းသည်။
 Mòtòcǎ **ř**ú shyě. မော်တော်ကားသည်ကြက်ကိုကြိတ်မိသည်။
 A khǎduô **ř**ú. သူ့ခြေထောက်အနာရင်းသည်။
Rǔ ná htě. ရွှေနှင့်ငွေ။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Ruó ruô ruǒ

ruô	others (outside)	အခြားသော။
ruǒ	shake off, toss	လှုပ်သည်။ခါသည်။ ခါချသည်။

A mo**ň**í ů **ř**uô to. သူသည်တစ်ခြားလူများကိုမချစ်ပေ။
 A **ř**uǒ akhukló. သူခေါင်းခါသည်။
 A **ř**uǒ**ř**ǎ tamá. သူသည်သဲကိုကောချသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Rwé rwe rwě
 Rwé rwè rwě
 Rwí rwi rwǐ
 Rwó rwo rwǒ

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

rwé	crack,	အက်သည်၊ အက်ကြောင်း။
rwé	reed	ကျူပင်။
rwǐ	root	အမြစ်။
rwó	along, search,	တစ်လျှောက်၊ ရှာဖွေသည်။ ခြေရာခံသည်။
rwǒ	sharpen	သွေးသည်။

Thǒbyá **rwé** lǒplǐ. စဉ့်အိုးတွင်အက်ရာဖြစ်နေသည်။

Moses o dó **rwém**ǒ klě. မိုးဇက်သည် ကျူပင်ကြားတွင်ရှိသည်။

A **rwó** kuǒ lǔ khălě. သူ့ခြေရာလိုက်ခံသည်။

Thò ma **arwǐ** o pwǒbǒ. သစ်ပင်တိုင်းတွင် အမြစ်ရှိသည်။

A **rwǒ** hídú. သူ့ခါးသွေးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Ryá rya ryă

Ryé rye ryě

ryá	good	ကောင်းသော။
rya	do, work	ဆောင်ရွက်သည်၊ လုပ်ကိုင်သည်။
ryă	slash (grass)	ထိုးသည်။ (အနာ)ရင်းသည်။
ryě	move	ရွှေ့သည်။ တိုးသည်။

Prèmòphú rya **ryá** lă tẹ. ကလေးမအလုပ်လုပ်ကောင်းသည်။

Kayă **ryá** ná kayă cyădè. လူကောင်းနှင့် လူတော်။

A tẹsě **ryă** lǔ. သူ့အနာကိုက်သည်။

Ryănuǒ pǒ kru. ထင်းထပ်ထိုးထည့်။

Thyăma **ryě**taphă kyă thǒ. သျှားမာသည်စဉ့်အိုးကို ရွှေ့သည်။

Chapter (14)

Shyéłwĩtó(XIV)

အခန်း(၁၄)

ဗျည်းအက္ခရာ (S) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Sa Se Si So Su Sè Sò Sô Sû

Sá sa sǎ

Sé se sě, sé sè sĕ

Sí si sĭ

Só so sǒ, só sò sŏ, só sô sŏ

Sú su sŭ, sŭ sŭ sŭ

sá	fight, hurl, throw	ထိုးသည်။ တိုက်သည်။
sa	early in evening	စောစော (မိုးမချုပ်မီ)။
sǎ	carry	သယ်ပိုးသည်။
sé(isé)	sew, limpid	ချုပ်သည်။ ကြည်သော။ (အဆံ)ပြည့်။
sè	star	ကြယ်။
sĕ(isĕ)	sell, pains, aches	ရောင်းသည်။ ကိုက်ခဲ ၊ နာသော။
sí	at (time)	တွင်၊ ဌှိ။ အချိန်ပြပုဒ်။
silŏ	cereal, corn	နံ့စားပြောင်း။
sĭlŭ	whole	လုံးလုံး။ အလုံးလိုက်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

so	mountain	တောင်။
södö	without	မပါဘဲ၊ မရှိဘဲ။
só(isó)	build	ဆောက်လုပ်သည်။
ső	strong, acute	သန်မာသော၊ ပြင်းထန်သော။
sőri	bless	မင်္ဂလာပေးသည်။
súsá	naughty, confusing	ဆိုးသော၊ ရှုပ်သော။
su	debt, put	အကြေး၊ ထည့်ထားသည်။
sű	early	စောသော။
sú	burn	မီးမွေးသည်၊ မီးရှို့သည်။
sû	hair	အမွေး။
sű	sweet, stab	ချိုသော၊ ထူးသည်။

Tháramuő **sá** hté. ဆရာမ ဆေးထိုးသည်။
Sá tabyă. လုပ်စစ်သည်။
 A kă **sa** lâ. သူစောစောပြန်သည်။
 Dímóso htyě **sé** lâ. ဒီးမော့ဆို ကန်တွင် ရေကြည်သည်။
 Sumya **sé** hycă. ဆုမြာ အဝတ်အစား ချုပ်သည်။
 Kòbithú plò **sé** lâ. မြေပဲ အဆံပြည့်သည်။
Sè óé lâ mór lě. ကောင်းကင်တွင် ကြယ်များရှိသည်။
 A **sě** vă hó. ကျွန်တော် ဝမ်းကိုက်သည်။
 Pruso klé bè **síparö**. ဖရူဆိုဈေး မနက်ဖြန်ကျသည်။
 A **isó** hi. သူအိမ် ဆောက်သည်။
 Tèśá **ső** lâ. တိုက်ပွဲပြင်းထန်သည်။

Kécû *sũ* lă. မိုးစောသည်။
 A *sũ* mi. သူမီးရှိသည်။
 A *sũ* rị lă. သူ့အမွေးထူသည်။
 A *sũ* to. မချိုဘူး။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Swé swe swě,
 Swí swi swĩ,

swí	sick, bask, cold	ဖျားနာသော၊ (မီး)လှူသည်၊ အေးသော
-----	------------------	--------------------------------

Kayă *swísě* oé dó tẹswíhi. ဆေးရုံတွင် ဖျားနာသူများရှိသည်။

Kérò rò a *swí* mi. ချမ်း၍ သူ မီးလှူသည်။

A *swíma* híđu. ခါးအရိုးမြဲအောင် လုပ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Shuó shuô shuố

shuó	six, suitable	ခြောက်ဂဏန်း၊ ကိုက်ညီသော။
shuô (ishuô)	wash	လျော်ဖွပ်သည်။
shuố	simple, only	ရိုးရိုး၊ သာလျှင်။

Ashuó e vă to. ကျွန်တော် စားဖို့ရန် အခါမသင့်ပေ။

*Shuók*hě bè hó. အချိန်တန်ပြီ။

Premya *shuó* ikě. ဖရေမြှာ စောင်လျှော်သည်။

A e *shuó* pré dĩ. သူ ထမင်းတစ်ခုသာစားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Shwé shwè shwě

Shwó shwo shwǒ

shwé	crawling sound(snake)	(မြေ)တွားသွားသည်။
shwó(ishwó)	select,pick (seeds)	(အမျိုး)ရွေးသည်။
shwo	crab, strong	ကဏန်းကောင်၊အားရှိသော။

A **ishwó** kòbĭthú klwĭ. သူသည် မြေပဲအမျိုး ရွေးသည်။

Shwo o dó lǒ kŭ. ကဏန်းကောင်သည် ကျောက်ကြားတွင်ရှိသည်။

A **shwo** lă. သူ ခွန်အား ရှိသည်။

Kayă**shwo** ma arya **shwo**. အားရှိသောသူသည် အလုပ်လုပ်နိုင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၅)

Shyá shyā shyă

Shyé shyē shyě

Shyó shyō shyǒ

shyá	pierce, pin up	ဆူးစူးသည်။ ထောင်သည်။
shyā	push	တွန်းသည်။
shyé	ten, clear, time	ဆယ်ဂဏန်း၊ အချိန်၊ ကြည်သော။
shyē	lightning, sour,	မိုးကြိုး၊ လျှပ်ပြက်ခြင်း၊ ချဉ်သော
shyě	chicken	ကြက်။

Sushyá **shyá** lŭ khăduô. သူ့ခြေထောက်အဆူးစူးသည်။

Shyăma **shyā** taphă kyă lŭ. ရှားမာသည် သူ့ကို တွန်းလိုက်သည်။

Shyénopă ma nĕ thényĕ dŭ pă. နောက်ကျရင်မင်းသိမှာပါ။

Htyě <i>shyé</i> lă.	ရေကြည်သည်။
Kayă o aprè <i>shyé</i> .	လူ ဆယ်ယောက်ရှုသည်။
<i>Shye</i> lyă htuôrò mókrǒ.	မိုးကြိုးပစ်ပြီး မိုးချိန်းသည်။
<i>Shyě</i> mi nuǒpě <i>shyě</i> dǒ to.	တောကြက်သည် ရွာကြက်ကိုမနိုင်။

Muǒ ma lě.

Phě ma mǒ.

Mother is the Moon.

Father is the Sun.

မိခင်သည် လမင်း။

ဖခင်သည် နေမင်း။

Cuó thú klyá ma tôkhě.

E thú sè ma tôsu.

One goes astray by a step.

One takes wrong food by a bite.

အသွားမတော် တစ်လှမ်း။

အစားမတော်တစ်လှတ်။

Chapter (15)

Shyényătó(XV)

အခန်း(၁၅)

ဗျည်းအက္ခရာ (T) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Ta Te Ti To Tu Tè Tò Tô Tû

Tá ta tă

Té te tĕ, té tĕ tĕ

Tí ti tǐ

Tó to tǒ, tó tò tǒ, tó tô tǒ

Tú tu tǔ, tú tû tǔ

tahe	some, few, several	တစ်ချို့။
taki	please, little,	ကျေးဇူးပြု၍တစ်ဆိတ်။
tă	smash, sling	ပစ်ပေါက်သည်။
tă	down, fall	ကျသည်။ ချသည်
té	respond, arrange up	ထူးသည်။ စီတက်သည်။
te	press, click	ဖိသည်။ နှိပ်သည်။
tĕ	measure	တိုင်းတာသည်။
tĕ	intersection, fork;	လမ်းဆုံ၊ ခွဆုံ။
tè	thing, particle suffixed to certain verb to form nouns	အရာဝတ္ထု။ ~ ခြင်း၊

tě	mine	ကျွန်ုပ်၏
tě	fish, to roof,	ငါး၊ (အိမ်)ခေါင်မိုး မိုးသည်။
tí	big as (particle)	ကဲ့သို့။
ti	guitar,	ဂီတာ။
tì	close, press, sift	စိပ်သော၊ ဆန့်ကာချသည်။
títě	what	ဘာလဲ။
tộ	grade, step	အတန်း၊ အဆင့်။
to	no, not	မဟုတ်။
tố	true	မှန်ကန်သော။
tộ	ant, to join a tool handle to a tool	ပုရွက်ဆိတ်။ (ပေါက်ပြူး)ဆက်သည်။
tộ	valley, fasten	ချိုင့်ဝှမ်း၊ မြဲအောင်လုပ်သည်။
tố	the same	အတူတူ၊ နဂိုအတိုင်း၊
tố	box	သေတ္တာ။
tô	one, touch, pluck,	တစ်ဂဏန်း၊ တိုထိ၊သည်။ တွင်ကျယ်သည်၊ ခူးသည်။
tụ	look far off distance	မော့ကြည့်သည်။
tú	only,only if,crow(quail)	တစ်ဦးတည်း။ (ငုံး)အော်သံ။
tụbở	ruler	ပေတံ။
tຸ້	be cut off	ပြတ်သည်။

A **tá** thye dămè. သူကင်းမီးကောက်ကို ထုသတ်သည်။

A **tặ** tèmè dó Dồnókũ. သူဒေါနကူးတွင် တာဝန်ကျသည်။

Nomè **té** kru. နိုမယ် ထင်းစီသည်။

Vă é lŭ rò a *tésû* vă to. ကျွန်တော်သူ့ကိုခေါ်သော်လည်း ပြန်မထူးပေ။
Tě myá nẹ thwi. သင့်သွေးပေါင်ချိန်တိုင်းကြည့်ပါ။
Tĕ kryá *itě*? ဘာ ပစ္စည်းတွေများလဲ။
Pĕ bíe *tě*. ကျွန်တော်တို့ ငါးများစားသည်။
Adu *tí* yě. ဤမျှလောက်ကြီးသည်။
A dò *tí*. သူ ဂီတာတီးသည်။
A *tĭ* lă. အလွန်စိပ်သည်။
A *tĭ* buóe. သူ ဆန်ကာချသည်။
A htya hó *bátŭ* tě? သူ ဘယ်နှစ်တန်းရောက်ပြီးလဲ။
Nẹ hé ma atŏ lŏplĭ *to*. မင်းပြောတာအကုန်လုံးမမှန်ဘူး။
A *tŏ* hó. မှန်ပြီ။
Tŏ e dĭklyăhtyě. ပုရွက်ဆိတ်သည် ထန်းလျက်ကိုစားသည်။
Thĕrĕ lyạ dó *tŏ*. သဲရယ် ချိုင့်ဝမ်းထဲ ဆင်းသည်။
A *tŏ* khălé pré. နဂိုနေရာအတိုင်းပဲ။
A bedwó rŭ dó *tŏ*kŭ. ငွေကို သတ္တာထဲတွင် သိမ်းသည်။
A phyé bě *tŏ*bĕ. သူ ခွက်တစ်လုံး ယူသည်။
Vă *tŏ* lŭ. ကျွန်တော် သူ့ကို တို့သည်။
A *tŏ* tŏthĕ. သူ လက်ပံသီး ခူးသည်။
A *tŏ* to. မတွင်ကျယ်ဘူး။
A *tŭ*htyamó dó mólĕ. သူကောင်းကင်သို့ မော့ကြည့်သည်။
E *tŭ* tŏprĕ rò avi to. တစ်ယောက်တည်း စားတာမမြိန်ဘူး။
Hturwí *tŭ*. ငုံး တွန်နေသည်

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Tuó tuô tuǒ

tuó	arrive, until	ရောက်ရှိသည်၊ တိုင်အောင်။
tuô	extinct, together	ဆိတ်သုဉ်းသော၊ စုပေါင်း၍။
tuǒ	alone	တစ်ဦးတည်း။

A ka **tuó** hó. သူပြန်ရောက်ပြီ။
 Phuǒkhǐ **tuô** kyǎ hó. ကျား ဆိတ်သုဉ်းကုန်ပြီ။
 Vǎ o tǒprè **tuǒ**. ကျွန်တော်တစ်ယောက်တည်းနေသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Twó two twǒ

twó	beautiful	လှပသော။
two	bamboo floor	ဝါးကြမ်းခင်း။

Prèmò **twó** oé dó pè dó. ကျွန်တော်တို့ရွာတွင် မိန်းမချောများ ရှိသည်။
Two tǒbè atwó lǎ. ဝါးကြမ်းခင်း တစ်ချပ် လှသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၄)

Tyá tya tyǎ

Tyé tye tyě

tyahító	before	မတိုင်မီ။
tyǎ	offer	ပူဇော်သည်။
tyé (tye)	bulb, tuber	အဥအဖု။

Pè **tyǎ**htya Cǒphrya. ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘုရားသခင်ကို ပူဇော်ကြသည်။
 Kòbǐthú **tyé** ryá lǎ. မြေပဲကောင်းစွာဥသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékăhăryă

လေ့ကျင့်ခန်း(၅)

Tha The Thi Tho Thu Thè Thò Thô Thû

Thá tha thă

Thé the thě, thé thè thě

Thí thi thĩ

Thó tho thǒ, thǒ thò thǒ, thǒ thô thǒ

Thú thu thũ, thú thû thũ

thá	to plane(stick), smoothen, lift up(dress)	အချောသပ်သည်။ မသည်။
thárá	master (general terms)	ဆရာ။
tha	seep, ooze	စိမ့်သည်။
thé	want, breathe, spirit	ရှုသည်၊ ဝိညာဉ်။
thè	fruit	အသီး၊ အပွေ/ယင်ရှိသော။
thě	new, night	အသစ်သော၊ ည။
thí	silk, dry up, filter	ပိုးခြည်၊ ခန်းသည်။ (ရေ) စစ်သည်။
thĩ	you, wash (hand)	သင်တို့၊ ဆေးသည်။
thǒ	glazed earthenjar	စဉ့်အိုး။
thó	key, move, substance, compress,	သော့၊ ရွှေ့သည်။ (ဟင်း) အဖတ်။ (ယမ်း) ထည့်သည်။
thò	tree	သစ်ပင်။
thǒ	rotten	ပုပ်သိုးသော၊ ဆွေးသည်။
thǒ	stuff (things)	သိပ်ထည့်သည်။

thú	fat, gas, patron	အဆီ၊ ဓါတ်ဆီ။
thu	lungs, large basket, chaff	အဆုတ်၊ တောင်း၊ အဖျင်း။
thŭ	send, keep sth tight, safe	ပို့ဆောင်သည်။ လုံသော။
thú	mistake	မှားယွင်းသော။
thû	porcupine	ဖြူကောင်။

A **thá**htya ahye. သူ့ဘောင်းဘီကို မသည်။
 Thará **thá** iplí. ဆရာသည် တုတ် ကို အချောသပ်သည်။
 Htyě **tha** hte. ရေစိမ့်ထွက်သည်။
 A **thé** kélathě. သူ သည် လေကို ရှူရှိုက်သည်။
 A **thé** tă kyă hó. သူ အသက် ထွက်သွားပြီ။
 Takhyá **thè** ryá lă. သရက်သီး ကောင်းသည်။
 A hébè **thè** o lă. သူ စကားပြောတာ အဓိပ္ပါယ် ရှိသည်။
 Thěmya pri **thě** ca. သဲမြာ အကျို အသစ်ဝယ်သည်။
Thí tòmě a e thòthè. ပိုးတစ်ကောင် သစ်သီးစားသည်။
 Hé **thí** lŭ takí to. သူ့ကို နည်းနည်းမှ ပြောလို့မရဘူး။
Thĩ cuó bíťě? မင်းတို့ ဘယ်သွားမလဲ။
Thõ tòmě. စဉ့်အိုးတစ်လုံး။
 A kəma **thó**. သူ သော့ ခတ်သည်။
 Ithwí **thó**. ဟင်းဖတ်။
Thò tóbǒ. သစ်ပင်တစ်ပင်။
Athõ kyă hó. ပုပ်သွားပြီ။
 A **thó** atăitè. သူ့ပစ္စည်းကို သိပ်ထည့်သည်။
 Htyá**thú**. ဝက်ဆီ။

Ő mibŏ ma abèsě **thu.** ဆေးလိပ်သောက်လျှင် အဆုတ်ထိခိုက်သည်။
Thu tŏmě. ဝါးတောင်းကြီးတစ်လုံး။
 Buŏ**thu.** စပါးအဖျင်း။
 Vă **thũ** lŭ tĕri. ကျွန်တော် သူ့ကို သတင်းပို့သည်။
 A **thú** to. မမှားဘူး။
Thú tŏbĕ. ဖြူတစ်ကောင်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၆)

Thuŏ thuŏ thuŏ

thuŏ	stable, quiet, louse	သန်း၊ တည်ငြိမ်သော။ အေးဆေးသော။
thuŏ	three, green	သုံးဂဏန်း၊ စိမ်းလန်းသော၊ အစိမ်းရောင်။

A **thuŏ** oé lă. သူ့တွင် သန်းအများအပြားရှိသည်။
 Ashuŏkhě ma **athuŏ** pré. အခြေအနေ အေးဆေးပါတယ်။
 Thòlĕ **thuŏ**. သစ်ရွက်စိမ်း။
 A da tahtŏlĕ **thuŏ**bĕ. သူ့အင်ဖက်ရွက် သုံးရွက်ခူးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၇)

Thwĕ thwĕ thwĕ

Thwí thwi thwí

Thwŏ thwo thwŏ

thwĕ	rough, coarse	ကြမ်းထော်သော။
thwí	whistle, steamed	လေရွှန်သည်၊ ပေါင်းခံသည်။
thwi	blood	သွေး။

thwĩ	barley	လူး၊ ဆပ်။
thwó	eight, friend, to plane with knife, small land leech	ရှစ်ဂဏန်း၊ အဖော်သူငယ်ချင်း။ (တုတ်) အချောသပ်သည်။ ကျွတ်။
thwo	insert beneath	အောက်တွင်ခုသည်

- A takhu **thwé** lá. သူလက်ကြမ်းသည်။
- A **thwí** pra ní lá. သူ့လေချွန်သံ လှသည်။
- A **thwí** dĩ ná pò. သူသည် ထမင်းကိုအိုးဖြင့် ပေါင်းသည်။
- Tirè mēlũ **athwi**. တီရယ် သွေးလှူသည်။
- Thwĩ** o dó buó klě. လူးသည် စပါးခင်းထဲတွင် အများအပြားရှိသည်။
- Thwó** a lũ. ကျွတ်သည် သူ့ကိုကိုက်သည်။
- A khó**thwó** oé lá. သူ့နှိမိတ်ဆွေသူငယ်ချင်းအများအပြားရှိသည်။
- A **thwó** iklé. သူသည် တံစို့ကို ချောအောင်လုပ်သည်။
- A **thwo** ikwo dó alě. သူသည် တုတ်ကိုအောင်တွင် ခုသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၇)

- Thyá thyá thyá
- Thyé thye thye
- Thyó thyo thyó

thyá	wear,same, again	ဝတ်ဆင်သည်၊ တူသော၊ ထပ်။
thyé	move (retreat)	ရွှေ့သည်။
thye	smooth	ချောမွေ့သော။
thyě	die	သေသည်။

Shyědye nyěmě **athyá** lű. ကြက်ဥနှစ်လုံးတူကြသည်။
Thyá nẹ hyeçă nuô. နင် အဝတ်အစားဝတ်တော့။
A byá**thye** klyá. သူ လမ်းညီအောင် ခင်းသည်။
Htyá **thyě**. ဝက်သေသည်။

Lihtě myálwó rò a o hókű.
Lilwó myáplǒ rò a o hǒshyé.
Thieves cannot steal knowledge.

ပညာရွှေအိုးလူမခိုး။

Htyě khăkwó ma aháhó.

Hébè pacě alǒ ngóthè.

ရေမပြည့်သောအိုးသည် ဘောင်ဘင်ခတ်၏။
အပြည့်အဝ မသိသောကလေးကို ဆိုလျှင် လေကုန်၏။

Cű muǒ ngó to osě.

Phyé phě lǎ to opyá.

Disobeying mother, one will suffer.
Disobeying father, one will meet trouble.

မိခင်စကားလွန်ဆန်ကဒုက္ခရောက်အံ့။
ဖခင်စကားလွန်ဆန်က ဘေးဥပါဒ်သင့်အံ့။

Chapter (16)

Shyeshuótó(XVI)

အခန်း(၁၆)

ဗျည်းအက္ခရာ (V) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Vá va vǎ

Vé ve vě, vé vè vĕ

Ví vi vĭ

Vó vo vǒ, vó vò vǒ

Vú vu vŭ, vú vû vŭ

va	carry on shoulder	ထမ်းသည်၊ ဝိုးသည်။
vǎ	I, ulcer,	ငါ၊ ကျွန်တော်၊ [ပည်တည်နာ၊ အနာစိမ်း
vĕ	drive	(ကား) မောင်းနှင်သည်။
vè	bamboo	ဝါး။
vĕ	husband	လင်ယောက်ျား။
vĕ (ivĕ)	dig	တူးသည်။
ví	carry, land fill	ရွက်သည်၊ လွယ်သည်၊ ဖို့မြေ။
vi	tasty, sweet (food)	အရသာချိန်မြိန်သော။
vĭ	throw	ပစ်သည်။
vĭ	town	မြို့၊
vò	irregularly, avoid,	ကွက်တိကွက်ကျား၊ ရှောင်တိမ်းသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

vǔ	cock, bend	မောင်းတင်သည်။ ကွေးသည်။
vú	attack, fight, blow	တိုက်ခိုက်သည်။

- Vă **va** lǔ pyěhó. သူ့ကျောပိုးအိတ်ကိုကျွန်တော်လွယ်သည်။
- A **vă** hte. သူ အနာစိမ်းထွက်သည်။
- Thí **vă**cuó thòphyă lə. ပိုးကောင်သည် သစ်ကိုင်းပေါ်တွင်သွားသည်။
- A **vě** púló. သူနွားလှည်းမောင်းသည်။
- Vè** tòkrò. ဝါးတစ်ရု။
- A **vè** ma Lurè. သူ့လင်ယောက်ျားသည် လူရယ်ဖြစ်သည်။
- A **vě** htyěò. သရေတွင်းတူးသည်။
- Zuó **ví**. ကြွက် ဖို့မြေ။
- A **ví** krí. သူပလိုင်းလွယ်သည်။
- Ithwí **vi** lá. ဟင်းအရသာ ကောင်းသည်။
- A **ví** htwiná lə. ခွေးကိုခဲနှင့်ပစ်ပေါက်သည်။
- Dímóso **ví**. ဒီးမော့ဆိုမြို့။
- A cuó **vò** lǔ. သူ့ကိုရှောင်သွားသည်။
- A **vò**htya klye. သူလေးကို မောင်းတင်သည်။
- A **vú** khyě lǔ. သူတို့ရန်ဖြစ်ကြသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Vyá vya vyă

vyá	bee	ပျား။
vyă	older sibling,	ညီအစ်ကိုမောင်နှမအကြီး။
vyăprè(vyapre)	elder	အကြီးဖြစ်သူ။

vya	copulate	ကာမဆက်ဆံသည်။
vyă	soothe	ချော့မော့သည်။

È mǎ vǎ **vyă** du ló. ကျွန်တော့်အစ်ကိုအကြီးဆုံးကသူဖြစ်သည်။

Aphú **vyă**prě. သူ့သားအကြီးဆုံး။

A hébè **vyă** lǔ. သူ့ကိုချော့မော့ပြောသည်။

Htyě shyè sǒdǒ taprè.

Kayă mǔmyă sǒdǒ tarě.

ခေါင်ချဉ်သည် အပျက်မရှိတတ်။
လူလုပ်ဆိုးသည် အရှက်မရှိတတ်။

Cuó thú klyá ma tôkhě.

E thú sè ma tôsu.

အသွားမတော် တစ်လှမ်း။
အစားမတော်တစ်လှတ်။

Ka pě có to.

Né pě ri to.

ယုတ်မာသူသည် ဖြောင့်မတ်သူကိုမနိုင်ရာ။
စုန်းကဝေသည် ဖြောင့်မတ်သောသူကို မနိုင်ရာ။

Króphú thúthé atǔkǎ dǒ.

Khyěphú thúthé atǔkǎ so.

သမင်ဒရယ်သည် ဣာနေကိုမျှော်နေမြဲ။
ချေသူငယ်သည်နေရပ်ကိုပြန်စမြဲ။

Chapter (17)

Shyénwótó(XVII)

အခန်း(၁၇)

ဗျည်းအက္ခရာ (W)လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း

Wó wo wǒ

Wú wu wǔ,

wó	hide, sway	ပုန်းသည်၊ ဝှေ့ယမ်းသည်။
wóthǐ	explode prematurely	လွှတ်ထွက်သွားသည်။
wǒ	cooked,	ကျက်သည်။
wǔvya	wave (hand), whirl	(လက်)ဝှေ့ယမ်းသည်။

Thòlè **wó**. သစ်ရွက်လှုပ်ရှားသည်။

A **owó** o. သူပုန်းနေသည်။

Sǐnya **wóthǐ**. သေနတ်ကျည်ဆန် လွှတ်ထွက်သွားသည်။

Dǐ **wǒ** hó. ထမင်းကျက်ပြီ။

A **wǔvya** atakhu. သူလက်ဝှေ့ယမ်းသည်။

Tôhtǔ oryă to.

Tôplu odě to.

ခေတ်တစ်ခေတ် အလဟဿမဖြစ်။

လူတစ်စု အချည်းနှီးမနေ။

Chapter (18)

Shyéthwótó(XVIII)

အခန်း(၁၈)

ဗျည်းအက္ခရာ (Y) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း

Yá ya yǎ

Yé ye yě , yé yè yě

Yó yo yǒ

yá (zá)	swell, carry	ရောင်သည်၊ ထမ်းသည်။
yácú	try	ကြိုးစားသည်။
ya	leech, repent, treat	မျှော့၊ နောင်တရသည်၊ ကုသသည်။
yathú	gunpowder	ယမ်း။
yǎ	deep, walk in stride	နက်သော၊ လှမ်းသည်။
ye	far,	ဝေးသော၊
yě	this, here,	ဒီမှာ၊ ဤ၊ သည်။
yǒ	as, since	သည် (ဝါစင်)။

A **yá** thò. သူ သစ်ထမ်းသည်။

A né **yá**. သူ့ကိုယ် ဖောရောင်သည်။

Vǎ **ya** hó. ကျွန်တော် နောင်တရပြီ။

Ya tóbǒ. မျှော့တစ်ကောင်။

Htyě **yǎ** lǎ. ရေနက်သည်။

Htyěyǎ. ခေါင်ရည်။
A ye lâ. အလွန်ဝေးသည်။
A o yě. သည်မှာရှိသည်။
Yělé. ဟောသည်မှာ။
Yǒ kécû rò vǎ hyǎ bé to. မိုးရွာသည့်အတွက် ကျွန်တော်မလာနိုင်ချေ။

Dǒdu mežó.

Dǒphú menya.

ရွာကြီးက အလှလုပ်၏။
ရွာသေးက အဟုတ်လုပ်၏။

Mǔmyǎ rò ũ dyá ně.

Sǒryǎ rò ũ zěe huô.

မလှစုန်းယိုး၊ မရှိသူခိုး။

Cǔ muǒ ngó to osě.

Phyé phě lǎ to opyǎ.

မိခင်စကား လွန်ဆန်ကဒုက္ခရောက်အံ့။
ဖခင်စကား လွန်ဆန်က ဘေးဥပါဒ်သင့်အံ့။

Chapter (19)

Shyédató(XIX)

အခန်း(၁၉)

ဗျည်းအက္ခရာ (Z) လေ့ကျင့်ခန်းများ

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Za Ze Zi Zo Zu Zè Zò Zô Zû

Zá za zǎ

Ze zě zé, zè zě

Zí zi zǐ

Zó zo zǒ, zò zǒ

Zú zu zǔ, zû zû

zǎ	worm	သန်ကောင်။
zǎzo	photo, picture, shadow	ပုံ၊ ဓါတ်ပုံ၊ အရိပ်။
ze	aim	ချိန်ရွယ်သည်။
zẹ	citadan	ပုဇဉ်းရင်ကွဲ။
zé(izé)	weed out	နှုတ်သည်။
zè	wild goat, hundred	တောင်ဆိတ်၊ ရာ၊ ရာပြည့်။
zě	torn, tattered, ripped	(အင်္ကျီ)စုတ်သော။
zo	spirit, consciousness, animate part of human being,	လိပ်ပြာ။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

zǒ	swim, office	(ရေ)ကူးသည်။ ရုံး။
zó	pull down, pretend, fool	ဆွဲသည်။ ဟန်ဆောင်သည်။ အတု၊ နောက်ပြောင်လိမ်လည်။
zò	disgusted	စက်ဆုပ်ရွံရှာသော။
zǒ	slow	နှေးကွေးသော
zǒ	monkey	မြောက်
zu	be rubbed off,	ပွန်းသည်။ ထိခိုက်၍လျော့သည်။
zụ	armadillo,	သင်ခွေချပ်၊
zǔ	easy	လွယ်ကူသော။
zǔ	point	ညွှန်ပြသည်။
zú	frighten	လှန့်သည်။
zú	believe	ယုံသည်။
zúe	believe, trust	ယုံကြည်သည်။
zú	pour out	လောင်းသည်။ ငွေသည်။
zǔ	lessen, diminish	လျော့ပါးသည်။

- A **ǒ** tèkhuză. သူ သန်ချဆေးစားသည်။
- A mǔ **zăz**o. သူ ဓါတပုံရိုက်သည်။
- A **zăz**o oluǒ. သူ့အရိပ်ပေါ်သည်။
- A **ze** lǔ ná híhtó. သူ့ကို ဓါးမြှောင်နှင့် ချိန်ရွယ်သည်။
- A khébè **zè** tóduǒ. သူ တောဆိတ်တစ်ကောင် ပစ်ထိသည်။
- A **z**o otyá. သူလိပ်ပြာကျန်သည်။

- A **zǒ** htyě. သူရေကူးသည်။
- A **zǒ** thòphú. သစ်ပင်ကို ဆွဲသည်။
- A **hézǒ** pré. သူ နောက်ပြောင်လိမ်လည်သည်။
- A **cyé**zǒ pré. သူ ဟန်ဆောင်သည်။
- A **zò** lǔ. သူ့ကိုရွံ့သည်။
- A **zǒ** lǎ. သူ့အလွန် နှေးကွေးသည်။
- Zǒ** o dó lámìsoklě. တောင်တောထဲတွင် မျောက်ရှိသည်။
- A **zu** kyǎ taki. နည်းနည်းလေး ပွန်းသွားသည်။
- A **pǐnǐ** **zu** tǒbè. သူ သင်းခွေချပ်တစ်ကောင် ဖမ်းမိသည်။
- A **zǔ** pré. လွယ်လွယ်လေးပဲ။
- A **zǔ** luǒ klyá. သူလမ်းညွှန်ပြသည်။
- A **zǔ** nǐlè htyě. သူ လက်ဖက်ရည်နွေးကြမ်းငှဲသည်။
- A **ezǔ** to. သူစားတာ လျော့မသွားဘူး။
- Vǎ **zǔ** nyacó. ကျွန်တော် အရမ်းလှန့်သွားသည်။
- Vǎ **zǔ**é Byacè Jesǔ. ကျွန်ုပ် ယေရူးသခင်ကို ယုံကြည်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၂)

Zuǒ zuǒ zuǒ

zuǒ	mouse, rat	ကြွက်
zuǒ	fly	ပျံသန်းသည်။

- Htwó pǐe **zuǒ**. ကြောင်သည် ကြွက်ကို ဖမ်းစားသည်။
- Htu **zuǒ** dó mǒlě. ငှက်သည် ကောင်းကင်တွင် ပျံသည်။

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

လေ့ကျင့်ခန်း(၃)

Zwá zwa zwa

Zwí zwi zwi

Zwó zwo zwo

zwá	laugh uproariously	ဝါးခနဲရယ်သံ။
zwo	less, short of (money)	လျော့သော။
zwo	tough, stiff, pour (water)	(ရွတ်) မာကျောသော၊ လောင်းသည်။

Púphá **zwo** lă. နွားသားရေအလွန် မာသည်။

A **zwo** htyě. သူ့ရေလောင်းသည်။

Va rú **zwo** pă. သူ့ပိုက်ဆံလျော့နေသေးသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း(၁)

Zyé zye zye

Zyé zye zye

Zyú zyu zyu

zye (ye)	far, flesh	အသား၊ ဝေးသော
----------	------------	--------------

A phyée pú**zye** nyěcwě. သူ့အမဲသား နှစ်ပိဿာယူသည်။

Shyě rj pwǒbè to.

Ngó prǒ pwǒmǔ to.

ကြက်ရိုးထိုးတိုင်း နိမိတ်ကောင်း မပေး။
စကားဆိုတိုင်းလည်း အကျိုးမရှိ။

Chapter (20)

Atónyěshyě (XX)

အနန်း(၂၀)

အခြေခံဝေဟာရများနှင့်အသုံးအနှုန်းများ

1. Dyá amá-adyă (mathematical symbols)

ဂဏန်းလက္ခဏာများ

+	Bepłó	plus	အပေါင်းလက္ခဏာ
-	Bekyă	minus	အနှုတ်
X	Beé	multiply	အမြှောက်
÷	Bephé	divide	အစား
%	Zèkǔ	percentage	ရာခိုင်နှုန်း
*	Sèphǒ	star	ကြယ်ပွင့်

1 + 1	tô betuó tô	2 (nyě)
2 - 1	nyě bekyă tô	1 (tô)
2 x 2	nyě beé nyě	4 (lwĩ)
6 ÷ 2	shuó bephé nyě	3 (thuó)
30 %	thuóshyě zèkǔ	30 ရာခိုင်နှုန်း

2. Dyámá mátô tahe (cardinal numbers)

0	Ravă	Zero	သုည
1	Tô	One	တစ်
2	Nyĕ	Two	နှစ်
3	Thuô	Three	သုံး
4	Lwĭ	Four	လေး
5	Nyă	Five	ငါး
6	Shuó (thuôthwó)	Six	ခြောက်
7	Nwó (thuôthwótô)	Seven	ခုနှစ်
8	Thwó (lwĭthwó)	Eight	ရှစ်
9	Da (lwĭthwótô)	Nine	ကိုး
10	Shyé	Ten	တစ်ဆယ်
11	Shyéto	Eleven	၁၁
12	Shyényĕ	Twelve	၁၂
13	Shyéthuô	Thirteen	၁၃
14	Shyélwĭ	Fourteen	၁၄
15	Shyényă	Fifteen	၁၅
16	Shyéshuó	Sixteen	၁၆
17	Shyénwó	Eventeen	၁၇
18	Shyéthwó	Eighteen	၁၈
19	Shyéda	Nineteen	၁၉

20	Nyěshyě	Twenty	၂၀
30	Thuǒshyě	Thirty	သုံးဆယ်
40	Lwǐshyě	Forty	လေးဆယ်
50	Nyǎshyě	Fifty	ငါးဆယ်
60	Shuǒshyě	Sixty	ခြောက်ဆယ်
70	Nwóshyě	Seventy	ခုနစ်ဆယ်
80	Thwóshyě (Shyělwǐthwó)	Eighty	ရှစ်ဆယ်
90	Dashyě (Lwǐthwótôshyě)	Ninety	ကိုးဆယ်
100	Tôzè	One hundred	တစ်ရာ
200	Nyězè	Two hundred	နှစ်ရာ
300	Thuǒzè	Three hundred	သုံးရာ
400	Lwǐzè	Four hundred	လေးရာ
500	Nyǎzè	Five hundred	ငါးရာ
600	Shuǒzè (Zèthuǒthwó)	Six hundred	ခြောက်ရာ
700	Nwózè (Thuǒthwótôzè)	Seven hundred	ခုနစ်ရာ
800	Thwózè(Zèlwǐthwó)	Eight hundred	ရှစ်ရာ
900	Dazè(Lwǐthwótôzè)	Nine hundred	ကိုးရာ
1000	Tôrí	One thousand	တစ်ထောင်

Kayă Lilè Akhăshyékħăryă

2000	Nyĕrí	Two thousand	နှစ်ထောင်
10,000	Aríshyé	Ten thousand	တစ်သောင်း
100,000	Arí tōzè (tôthĭ)	One hundred thousand	တစ်သိန်း
1,000,000	Arí tōrí	Ten hundred thousand (one million)	တစ်သန်း
2,000,000	Arí nyĕrí	20 hundred thousand	နှစ်သန်း
10,000,000	Ari aritōzè	One billion	(တစ်ကုဋေ)

3. Dyámá ató tahe (ordinal numbers)

အတန်းရေတွက်ခြင်း

1	Tôť	first standard	တစ်တန်း
2	Nyĕť	second standard	နှစ်တန်း
3	Thuốť	third standard	သုံးတန်း
4	Lwĭť	fourth standard	လေးတန်း
5	Nyăť	fifth standard	ငါးတန်း
6	Shuốť (atốthuốthwó)	six standard	ခြောက်တန်း
7	Nwóť (thuốthwóťtôť)	seven standard	ခုနှစ်တန်း
8	Thwóť (atốlwĭthwó)	eight standard	ရှစ်တန်း
9	Datố (lwĭthwóťtôť)	ninth standard	ကိုးတန်း
10	Tốshyé	tenth standard	ဆယ်တန်း

4. Lé dyá rǔ (money)

ပိုက်ဆံရေတွက်ခြင်း။

One cent	tôpě	၁ပြား
Five cents	tômyé	၅ပြား
Ten cents	tôtú	၁၀ပြား
Twenty five cents	tô má	၂၅ပြား
Fifty cents	háthyé	၅၀ပြား
One kyat	tôbe`	၁ကျပ်
Five kyats	hákyé	၅ကျပ်
Ten kyats	tôkha	၁၀ကျပ်
Twenty kyats	nyăttö	၂၀ကျပ်
Twenty five kyats	tôcǎ	၂၅ကျပ်
Thirty kyats	thakha	၃၀ကျပ်
Thirty five kyats	thakhahákyé	၃၅ကျပ်
Forty kyats	thíkha	၄၀ကျပ်
Forty five kyats	thíkhahákyé	၄၅ကျပ်
Fifty kyats	hákhya	၅၀ကျပ်
Fifty five kyats	hákhyahákyé	၅၅ကျပ်
Sixty kyats	hókha	၆၀ကျပ်
Sixty five kyats	hókchahákyé	၆၅ကျပ်
Seventy five kyats	cékhahákyé	၇၅ကျပ်
Eighty kyats	Tôpyă	၈၀ကျပ်

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

Eighty five kyats	tôpyăhâkyé	၈၅ ကျပ်
Ninty kyats	kókha	၉၀ ကျပ်
Ninty five kyats	tókhahâkyé	၉၅ ကျပ်
Hundred kyats	tôcwĕ	၁၀၀ ကျပ်
Hundred and fifty kyats	tôcwĕhâkyé	၁၅၀ ကျပ်
Two hundred kyats	tôko	၂၀၀ ကျပ်
Two hundred and fitty	tôkohâkhya	၂၅၀ ကျပ်
Three hundred kyats	thuôcwĕ	၃၀၀ ကျပ်
Four hundred kyats	lwĭcwĕ	၄၀၀ ကျပ်
Five hundred kyats	nyăcwĕ	၅၀၀ ကျပ်
Thousand kyats	tôrí	၁၀၀၀ ကျပ်
Ten thousand kyats	aríshyé	၁၀၀၀၀ ကျပ်
One lakh kyats (one hundred thousand)	arí tôzĕ	၁၀၀၀၀၀ ကျပ်
One million kyats	arí tôrí (tôbé)	၁၀၀၀၀၀၀ ကျပ်

5. Linalĕ tahe (calender of the year)

တစ်နှစ်တာ၏ပြက္ခဒိန်

1	Lěkyá	January	31 thě	ဇန်နဝါရီ
2	Lěthyá	Febuary	28 thě (29 thě)	ဖေဖော်ဝါရီ
3	Lěthĩ	March	31 thě	မတ်
4	Lěhya	April	30 thě	ဧပြီ
5	Lěřú	May	31 thě	မေ
6	Lěcyę	June	30 thě	ဇွန်
7	Lěbyă	July	31 thě	ဇူလိုင်
8	Lěkhú	August	31 thě	ဩဂုတ်
9	Lěshyěmuô	September	30 thě	စက်တင်ဘာ
10	Lěshyěcẹ	October	31 thě	အောက်တိုဘာ
11	Lěně	November	30 thě	နိုဝင်ဘာ
12	Lěshyěpụ	December	31 thě	ဒီဇင်ဘာ

"Na muô o pă athě.

Lě bū o pă ano.

Na muô o tōrí.

Lěbŭ o tōzẹ.

Na muô athō to.

Lěbŭ lò e to."

6. Nalě ari-akyă (months of the year)

ဆယ့်နှစ်လရာသီခွင်။

(a) Lěkyákŭ – Lěhtya luŏkhu. (January)

Lěhtekŭ lěhtya luŏkhu. Yě tŏlě ma ũ htya luŏkhu. Ũ pă thòphú. Yě tŏlě ma tahehe éná lěhte.

ဤလတွင် သေသွန်သွားသူများ အတွက် အထူးအောက်မေ့ကာ ဆွမ်းသွတ် ပေးသောလဖြစ်သည်။ တောင်ယာခင်းအတွက် သစ်ခုတ်ရသောလဖြစ်သည်။

(b) Lěthyákŭ – Takhyá phŏshyá. (February)

Lěthyákŭ thyá kru htyèsè. Lěthyákŭ takhyá phŏshyá.

ဤလသည် ထင်းခွေသောလဖြစ်သည်။ သရက်ပွင့်သောလလည်းဖြစ်သည်။ Kétarédă ဟုခေါ်ဆိုသော ရွာလေးကျွတ်ငှက်လိုက်ပကျင်းပသောလလည်း ဖြစ်ပေသည်။

(c) Lěthĭkŭ – Takhyá pé i. (March)

Lěthĭkŭ takhyá péi. Lěthĭkŭ ma ũ isó hi isó phyă. Ũ khŏmĕkhŏmă. Ũ é ná lěkhŏmĕ.

ဤလ၌ သရက်သီးမှာ ဆိတ်ချေး အရွယ်ရှိ ပြီး ဖြစ်သည်။ အိမ်ဆောက် ကြပြီး အိမ်သစ်တက်ပွဲ ကျင်းပကြသော ကာလလည်းဖြစ်သည်။ လက်ထပ်ထိမ်းမြား မင်္ဂလာပွဲကျင်းပသောလလည်းဖြစ်သည်။

(d) Lěhyakŭ – Takhyá a phé. (April)

Lěhyakŭ takhyá a phé ũ hé. Ũ a e cyá hó takhyáthè. Yě tólě ma pè kayă lěľŭ. Kayă tyă ilŭ kěhtwöbö. Dò mọdu rò ilě. Há ľŭ htyě kacŭkábé.

ဤလ၌ သရက်သီး မှာ စားနိုင်သော အရွယ်ရှိပြီးဖြစ်သည်။ ကယား လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာ ဂေးထိုးဘိုးပွဲ ကျင်းပသော လလည်း ဖြစ်သည်။ မောင်းကြီးကို တီးခတ် လျက် တံခွန်တိုင်ကိုပတ်ကာ ကခုန်ကြသည်။ ကယားရေရာ ဂေးထိုးဘိုးပွဲ ကျင်းပခြင်းမှာ မိုးလေဝသမှန်ကန်ရန်၊ ဆန်ရေစပါး ကောင်းမွန်ရန်၊ ကိုယ် ကာယ ကျန်းမာရွှင်လန်းရန် တန်ခိုးရှင်ကိုအားကိုးကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဂေးထိုး ဘိုးပွဲတော်သည် ကယားတို့၏ ရိုးရာ နှစ်သစ်ကူးပွဲ ပင်ဖြစ်သည်။ ဖြောင့်တန်း နေသော တံခွန်တိုင်သည် ကယားလူမျိုးတအား တံခွန်တိုင် ကဲ့သို့ ရိုးသား ဖြောင့်မတ်စွာ နေထိုင်လုပ်ကိုင် စားသောက်ရန် အမှတ်ရစေသော ပွဲဖြစ် သည်။ ကခုန်နေကြစဉ်တွင် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ရန် ရေလိုအေးမြရန် ရေလောင်း ပေးကြသည်။

(e) Lěřŭkŭ – Ru mi ru htyě. (May)

Lěřŭkŭ ru mi ru htyě. Yě tólě ma ũ isŭ mi. Ũ ru mi-i. Ũ melĭmelá ihtă. Ũ htă pré. Ũ tari one tẹmọtẹbö khăľékhăbya.

ဤလတွင်တောင်ယာခင်းများ ပြင်ဆင်ရသောလဖြစ်သည်။ တောင်ယာမီးရှို့ကာ ယာခင်းများ ရှင်းလင်း ရသောလဖြစ်သည်။ စပါးခင်းများ၊ သီးနှံပင်များ အတွက် နေရာပြင်ဆင်ကြသည်။ မြေပေါက်ကြသည်။ မြက်ရှင်းကြသည်။

(f) Lěcyekŭ – Cyetă tẹklwĭtẹľwĭ. (June)

Lěcyekŭ cyetă tẹklwĭ. Yě tólě ma ũ isó-iplŭ. Ũ vĭtă tẹklwĭtẹľwĭ. Ũ iluödyă tẹmọtẹbö.

ဤလတွင် မျိုးစေ့ကြသောလ ဖြစ်သည်။ မျိုးပင်များ ပျိုးကြသည်။ စပါးကြကြ

သည်။ စိုက်ပျိုးရေးအလုပ်ဝင်ရသော လဖြစ်သည်။

(g) Lěbyăkŭ – Buómŏ zŏ htyě. (July)

Lěbyăkŭ buómŏ zŏ htyě. Yě tŏlě ma buómŏ dyă rò azŏ htyě. Kěcŭ bè buó rò buó dyáhya thithuŏ.

ဤလတွင် တောင်ယာ စပါးပင်များ ပေါက်လာပြီး စိမ်းလန်းနေသော လဖြစ်သည်။ မိုးရေ ရရှိသော စပါးပင်များ ရေကူးနေရသည်။ လယ်ထွန်၊ လယ်စပါး စိုက်သောကာလဖြစ်သည်။

(h) Lěkhŭkŭ – Lakhŭlapŏ. (August)

Lěkhŭkŭ lakhŭlapŏ. Lěkhŭkŭ ma kěcŭ, paá du rò ũ pró paá paŏ. Kěcŭ báplŭ rò ũ lakhŭlapŏ.

ဤလတွင် မိုးရွာသွန်းမှုကြောင့် ဗက်ထသောလဖြစ်သည်။ ဗွက်ထ၍ လမ်းချော်သည်။ စပါးပင်ကြား ပေါင်းလိုက် ရသောလလည်းဖြစ်သည်။

(i) Lěshyěmuŏ – ekŏ ōbă. (September)

Lěshyěmuŏ ekŏ ōbă ũ hé. Yě tŏlě ma tahehe éná lěpŏmi, lěéduŏ. Kayă mĕ dĭkupwě. Ũ éka lŏplŭ ũ puŏvyămuŏphě. Ũ éka ũ lŏplŭ ũ klwŭlyă rò ũ erŏ ōrŏ lŭ. Ũ sŏtapa lŭ to. Ũ thŭe thŭŏ khyě lŭ. Ũ mĕklwŭ mĕlyă khyě lŭ ná dĭ ná htyě. Dĭkupwě ma tĕplŏtĕcŭ apwě. Mĕ lŭ phŭ tŏphu dĭku. Dĭkupwě ma ũ vĕhte kyă khŭnékhŭnŏ, tĕratĕdwŏ dó dô klŏ.

ဤလတွင် ကယားလူမျိုးတို့၏ ရေးရာဒီးကူပွဲ ကျင်းပသောလဖြစ်သည်။ ဆွေမျိုး မိသားစုများ အားလုံး ပြန်လည်ဆုံစည်းကာ အတူတကွစားကြသောက်ကြသည်။ ဒီးကူးထုပ်များ၊ထမင်းဟင်းလျာများဖလှယ်ကြသည်။နတ်ဆိုးနှင့် မကောင်းဆိုးဝါး များကို ရွာပြင် မောင်းထုတ်သည်။ သေလွန်သွားပြီးသော အဘိုး၊ အဖွား၊ မိဘညီ အစ်ကို မောင်နှမများ အတွက် အထူးသတိရ ရည်စူးလျက် ကောင်းမှုကုသိုလ် လုပ်ကာ ဧည့်သည်များကိုကျွေးမွေးသည်။ ဒီးကူပွဲသည် ကယားလူမျိုးတို့ တစ်ဦး နှင့် တစ်ဦး မမေ့ကြရလေအောင် ကျင်းပသောပွဲဖြစ် သည်။ ထိုကြောင့် မိသားစု နှင့်ဝေးနေသော သူများ ဒီးကူပွဲရောက်လျှင် မိသားစုရှိရာသို့ ပြန်လာရသည်။ မိသားစုနှင့်အတူတူစားသောက်ရသည်။ အတူတူ ပျော်ရသည်။ ထိုကြောင့် ရိုးရာ ဒီးကူပွဲသည် ကယားလူမျိုးတို့ စည်းလုံးခြင်းကိုပြသသော ပွဲဖြစ် သည်။ ဒီးကူကဲ့သို့ စည်းလုံးကြရန် ပြောတတ်ကြသည်။ ဒီးကူပွဲသည် ကယားတို့၏ စည်းလုံးခြင်းနှင့် အောင်ပွဲကိုသက်သေထူလေသည်။

(j) Lěšhyěcë – elû edyě. (October)

Lěšhyěcë e lû e dyě. Yě tôlě ma ũ enó hó dyěthè dó buóklě. Ũ me ilû buóplyă. Ũ mę Khuhtöbö phúthè. Yě tôlě ma tahehe éná lětyă buóplyă.

ဤလတွင်တောင်ယာ စပါးခင်းထဲတွင် ရှိသည်သခွားသီးများမှာ စားနိုင်သော အရွယ်ရှိသောလဖြစ်သည်။စပါးနံ့များသည်လည်း သူ့ ထက်ငါ အပြိုင် သီးနေကြ သော လဖြစ်သည်။

(k) Lěňěkü – cěbyă bółwó. (November)

Lěňěkü cěbyă bółwó. Yě tôlě ma lě ké buó. Ũ ké buó ná tacě rò cěbyă bółwó ũ hé. Ũ myáhtyabè aphö athè. Ũ nûbè buóhuóđí.

ဤလတွင် ဝင်းမှည့်နေသောစပါးများကို ရိတ်သိမ်းကြရသော လဖြစ်သည်။ သီးနံ့

များဆွတ်ရူးသော အချိန်၊ သိမ်းဆည်းသော အချိန်ဖြစ်သည်။ သီးနှံများ ပေါ်ထွက်သော လဖြစ်သည်။

(1) Lěshyěpu – Tăpŭ tănu (December)

Lěshyěpu tăpŭ tănu. Yě tôlě, buómô ma atăpŭ lǎ hó. Yě tôlě ma tahehe éná lěsuhtyě.

ဤလတွင် စပါးပင်များနှင့် သီးနှံပင်များမှာ ညှိုးနွမ်း သွေ့ခြောက်ကာ မြေခဲကြရသော လဖြစ်သည်။ ကောက်သစ်ပေါ်ချိန်ဖြစ်၍ ကောက်သစ်စားကြသော လလည်း ဖြစ်သည်။ လူ နှင့် တိရစ္ဆာန်တို့ သောက်သုံးရသော စိမ့်ရေ၊ စမ်းရေကန်များကို ပြုပြင်ကြသည်။

7. Lě ari-akyă (moon)

လ အခေါ်အဝေါ်။

Lěhte	crescent	လဆန်း
Lěbă	full moon	လပြည့်
Lěbălělya	moon at its fullest	လပြည့်ဝန်း
Lězŭ	waning of the moon	လဆုတ်
Lědó	the last day of waning	လကွယ်
Lěkyă	eclipse	လကြတ်

8. Tōnwī mōnyēmōthě (days of the week)

ရက်သတ္တပတ်၏နေ့ရက်များ

Mōtōnyě	Monday	တနင်္လာ
Mōnyěnyě	Tuesday	အင်္ဂါ
Mōthuōnyě	Wednesday	ဗုဒ္ဓဟူး
Mōlwīnyě	Thursday	ကြာသပတေး
Mōnyǎnyě	Friday	သောကြာ
Mōkatò	Saturday	စနေ
Mōnyěduō	Sunday	တနင်္ဂနွေ

9. Tōnyě shuókhě tahe (times of the day)

တစ်နေ့တာအချိန်များနှင့် ရက်အခေါ်အဝေါ်

Mōlībŭ	Dawn; 5:00 AM	အာရုံဦး
Mōlī	Sunrise; 6:00 – 7:00 AM	နံနက်ခင်း
Mōplyǎ	Morning; 9:00 -11:00 AM	နံနက်
Mōhtuō	Noon; 12:00 PM	နေ့လယ်
Mōkwī	1:00 – 2:00 PM	မွန်းလွဲ
Mōhtuōkwī	Afternoon; 2:00 PM	မွန်းလွဲပိုင်း
Mōhélyǎ	Late afternoon; 3:00PM	ညနေစောင်း

Kayă Lilè Akhăshyékħarya

Môhé	Evening; 4:00- 6:00PM	ညနေညချမ်း
Môtă	Dusk; 5:00-6:00 PM	ညနေဝင်ချိန်
Môkhí	Night; 7:00-9:00 PM	ည၊ ညဦ
Mônekħě	Midnight;12:00 AM	သန်းခေါင်ယံ
Môkhímóne	Nighttime	ညနက်ချိန်
Rěnu	Past	အတိတ်
Khönyă	Present	ပစ္စုပ္ပန်
Shyénokhÿě	Future	အနာဂတ်
Mărõnu	Yesterday morning	မနေ့ မနက်ပိုင်း
Măsěnu	Yesterday noon	မနေ့ နေ့လည်
Măhénu	Yesterday evening	မနေ့ညနေ
Pahénu	Yesterday	မနေ့က
Uõsěnu	The day before yesterday	လွန်ခဲ့သောနှစ်ရက်
Ísěnu	Two days before yesterday	လွန်ခဲ့သောသုံးရက်
Môlĩ	morning	မနက်
Parõ	tomorrow	မနက်ဖြန်

Söví	day after tomorrow	သန့်ဘက်ခါ
Sökhÿě	in three days	လာမည့်သုံးရက်
Söní	in four days	လာမည့်လေးရက်
Sötaqlè	in five days	လာမည့်ငါးရက်

10.Můtő ari-akyă (time hour)

အချိန်နာရီ အခေါ်အဝေါ်။

Pă	second	စက္ကန့်
Khě	minute	မိနစ်
Mů	hour	အချိန်နာရီ
Můtő	watch	နာရီ
Tôpă	one second	တစ်စက္ကန့်
Tôkhě	one minute	တစ်မိနစ်
Tômů	one hour	တစ်နာရီ

Htésû ma htya tôduő tashÿă.

Vÿăşû ma lyă tôduő htyămuőkryă.

အာခံလျှင် ဆင်တစ်ကောင်ပင် လျော်ရတတ်၏။

အသနားခံလျှင် ဝက်တစ်ကောင်သာ လျော်ရ၏။

11. Dyámyá shuókhě (measures of times)

အချိန်တိုင်းတာခြင်း။

Apă 60 ma tókhě	60 seconds in a minute	ဝတ္တန့်ခြောက်ဆယ်တစ်မိနစ်
Akhě 60 ma tómu	60 minutes in an hour	မိနစ်ခြောက်ဆယ်တစ်နာရီ
24 mu ma tonyě	24 hours in a day	၂၄ နာရီတစ်ရက်
7 nwónyě ma tónwı	seven days in a week	၇ ရက်မှာတစ်ပတ်
4 nwı ma tólě	4 weeks in a month	၄ ပတ်မှာတစ်လ
12 lě ma tóna	12 months in a year	၁၂လမှာတစ်နှစ်
52 nwı ma tóna	54 weeks in a year	၅၂ပတ်မှာတစ်နှစ်
365 nyě	365 days in a year	(၃၆၅) ရက်မှာတစ်နှစ်
Nadu 366 nyě	366 days in leap year	ရက်ထပ်နှစ်မှာတစ်ရက်တိုး ၃၆၆မှာတစ်နှစ်

12.Limăplò ngóthè tahe (Grammar glossary)

သဒ္ဒါဝေါဟာရများ

Ngóémwǎ	noun	နာမ် (n)
Ngóémwǎdótó	pronoun	နာမ်စား (pron)
Ngóprèmə	subject	ပြုလုပ်သူ (subj)
Ngóprèbè	object	ပြုလုပ်ခံရသူ (obj)
Ngómetè	verb	ကြိယာ (v) (ပြုခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိခြင်းကိုပြသောစကားစု)
Ngóməbă	adverb	ကြိယာဝိသေသန (adv) (how, when, where)
Ngótăte	adjective	နာမဝိသေသန (ကောင်းသော၊ ရှည်သော) (adj) good, tall etc...)
Ngótahtwó	auxiliary	အကူကြိယာ (aux)
Ngózǎ	preposition	ဝိဘတ် (prep) (မှ၊ ဌှိ၊ သို့) (from, in, to etc...)
Ngóduôluǎ	demonstrative	သာဓကပြပုဒ်၊ (dem)
Lăngóphú	particle	ဝါစင် (part) parts of speech
Ngódyábè	quativity	အရေအတွက် (qnt) ပမာဏ၊ ...)

13. Tèhémohéryá (greeting) နှုတ်ဆက်ခြင်း။

(1) Tèryá bè (nè, thĩ).

Greeting good wishes! Hello! Hi!

မင်္ဂလာပါ။

(2) Omọ sálé?

How are you?

နေကောင်းလား။

(3) Mọlĩ tèryá bè (nè).

Good morning.

ကောင်းသောနံနက်ခင်းပါ။

(4) Mọhtuô tèryá bè.

Good Afternoon.

ကောင်းသောနေ့လယ်ခင်းပါ။

(5) Mọhé tèryá bè.

Good evening.

ကောင်းသောညနေခင်းပါ။

(6) Mọkhí tèryá bè.

Good night.

ကောင်းသောညချမ်းပါ။

(7) Mọnyě tèryá bè.

Good day.

ကောင်းသောနေ့ဖြစ်ပါစေ။

(8) Cuómoṁ kạryá.

Goodbye.

နွတ်ဆက်လိုက်ပါသည်။

(9) Myáhtyeno thyá lǔ pǎ.

See you again.

ပြန်လည်ဆုံတွေ့ကြစို့။

(10) Tẹ̀bwí.

Thanks.

ကျေးဇူးပဲ။

(11) Tẹ̀bwítẹ̀taryě (Tẹ̀bwídu taryěhtǔ).

Thanks very much.

ကျေးဇူးအထူးတင်ပါတယ်။

(12) Tẹ̀bwítẹ̀taryě bè nè.

Thank you.

ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

Appendix: နောက်ဆက်တွဲ။

- (1) Khwídu Jesŭ Tĕcóbĕ Hődu.
ခရစ်တော်ဘုရင်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတော်ကြီး
- (2) Maria Immaculata Tĕcóbĕ Hő.
အပြစ်မဲ့သန္ဓေယူသောမယ်တော်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (3) Maria Cóphrya aMuđ Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
ဘုရား၏သန်ရှင်းသောမယ်တော်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (4) Tanéphú Mikĕlè Săsĕ Thóró.
စိန်မိုက်ကယ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (5) Joseph Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
စိန်ဂျူးဇက်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (6) Matteo Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
စိန်မာတေးဦးဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (7) Francisco Xavier Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
စိန်ဖရန်စစ်ဇေးဗီးယားဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (8) Fatima Maria Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
သန်ရှင်းသောဖားတီမာမယ်တော်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (9) Jesŭ Athéplò Săsĕ Tĕcóbĕ Hő.
ယေဇူးရွှေနှလုံးတော်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း
- (10) Byacè Jesŭ Htwōprĕ Kăkhyĕ Hő.
ယေဇူးသခင်ရှင်ပြန်ထမြောက်တော်မူပြီ။
- (11) Byacè Jesŭ Olyă Hő.
ယေဇူးသခင်မွေးဖွားတော်မူပြီ။

- (12) Tanéphú Cǒhtya Maria dó Mókhu Pwě.
မယ်တော်သခင်မ ကောင်းကင်ဘုံသို့ပင့်ဆောင်ခံရသောပွဲ
- (13) Nyǎbè Nè Muḡ Nè Phě.
မိဘတို့အား ရိုသေခြင်းကိုပြုလော့။
- (14) Mothumothé Na Htethě.
ပျော်ရွှင်သောနှစ်သစ်ဖြစ်ပါစေ။
Happy New Year
- (15) Thékrǔthéiḡ émoḡsû lâ.
လှိုက်လှဲစွာကြိုဆိုပါ၏။
Warmly Welcome.
- (16) Émoḡsû lâ.
ကြိုဆိုပါ၏။
Welcome.
- (17) Cuómḡ Karyá.
နှုတ်ခွန်းဆက်သလိုက်ပါသည်။
Goodbye.

